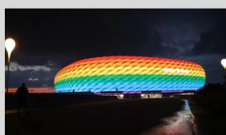

- Driemaandelijks contactblad 33ste jaargang nr. 2 (april – mei – juni 2021)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactieverantwortelijke: Bart Pieters, Grote Kring 2 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

INHOUD

Blz.2	Redactioneel
Blz.3	Jeremiade - De tocht uit de grot
Blz.4	Waarom we Hans Küng dankbaar zijn
Blz.9	LGBTQIA+ en christendom
Blz.12	1968
Blz.13	Partenia
Blz.17	Stem uit de moslimgemeenschap: Yassin El Attar
Blz.20	Welbevinden hervinden
Blz.23	Diaconie bekeken met de ogen van de kwetsbare mens
Blz.25	Oosterhuis: De tent van de samenkomst
Blz.27	Rustpunt

LGBTQIA+ en Christendom – blz 9

“Waarom kan de kerk het niet ook daar opbrengen om precies te doen waar ze goed in zou moeten zijn: de meedogenloosheid van de natuur doorbreken?”

1. Redactioneel

Nu in de rijke landen de vaccinatiecampagnes vaart krijgen en de besmettingscurves dalen, zouden we het idee kunnen krijgen dat de pandemie bijna voorbij is. Niets is minder waar. In zes weken tijd verdubbelde het dagelijkse aantal wereldwijd vastgestelde corona-infecties: van 400.000 begin maart tot ruim 800.000 begin mei. Twee grote brandhaarden zijn verantwoordelijk voor die escalatie: India, dat compleet overrompeld wordt door een tweede golf, maar ook Zuid-Amerika.

Neen, we zijn er nog niet af, van dat virus. Niet in de ruimte ('pan' van pandemie betekent 'alles', wereldwijd dus) en niet in de tijd (we mogen ons aan nieuwe virussen verwachten). Zelfs al is het tijdelijk onder controle, op termijn moeten we ermee leven. De kwestie is: hoe?

De meeste politici, de liberale en N-VA voorop, stellen thans de vrijheid voorop. Het is maar hoe je die vrijheid invult. In het artikel over Hans Küng kan je lezen: je kan niet alleen 'vrij zijn van' maar ook 'vrij zijn voor'. Dit laatste gebeurt als je jezelf beperkingen oplegt uit liefde. Jezus van Nazareth was een ontstellend vrij mens.

Wie, in een wereld geteisterd door corona, in staat is zich ten dienste te stellen van zijn medemensen, is een waarachtig vrij mens. We wensen dat deze Nieuwsbrief hiertoe een bescheiden uitnodiging mag zijn.

Professor Rik Coolsaet schreef op 17 juni een tekst in verband met de hongerstaking door mensen zonder wettig verblijf op verschillende plaatsen in Brussel waaronder de Begijnhofkerk. "Een groep mensen nam dit initiatief om uit de schaduw te treden, de schaduw van hun leven.

Ze leven met en onder ons. Hun pad kruist vaak het onze. Ze leveren pizza aan huis, werken in de landbouw en op bouwerven, doen de vaat in restaurants, knappen klusjes op. In het zwart. Onderbetaald en onderbeschermd.

Wat ze hebben geen papieren. Op papier bestaan ze dus niet. Maar ze zijn er wel. Met vele duizenden zijn ze. Maar het zijn schaduwen.

Ze hebben het land waar ze vandaan komen achter zich gelaten. België is hun nieuwe thuis. Wat ze willen, is erbij horen. Maar we zien ze niet, we kennen ze niet, we bekommeren ons niet om hen.

Maar ze zijn er wel. Velen al jaren. Vijf jaar, tien jaar. Soms meer.

Ze zijn de meest kwetsbaren onder ons. Onzekerheid is hun dagelijks lot. Een horizon zien ze niet en perspectief is hen niet gegund.

Daarvoor vragen de sans-papiers nu de steun van mensen mét papieren. Daarom onderteken ik hun oproep op 'We are Belgium too'."

(Dr. Rik Coolsaet, professor-emeritus UGent)

Koken kost Geld

Dank aan allen die na de oproep in het eerste nummer van de lopende jaargang hun abonnementsgeld prompt regelden en €15 of meer overschreven. Wie dat nog niet deed maar graag solidair blijft met de betalende lezersschare van het gedrukte of virtuele tijdschrift, kan het rekeningnummer vinden in het briefhoofd. Daarvoor is het nooit te laat!

2. Jeremiade - De tocht uit de grot

Stapsgewijs is het zover. Na 16 heftige maanden zetten we stapsgewijs weer stapjes naar buiten. Naar 'normaler'? Hopelijk definitief. Je merkt dat niet alleen de pandemie, maar ook de weg eruit vele mensen onzeker maakt.

Small talk, met honderden in één ruimte samen zijn, het doorbreken van de persoonlijke bubbel, mensen in je veilige ruimte toelaten. Samen vieren, samen ontspannen. Weer samen zingen en bidden in onze vertrouwde, maar toch wat vreemd aanvoelende kerkgemeenschap.

Vreemd is het niet. We zijn losgerukt uit wat we gewoon waren. En hebben daar onze weg in gevonden. Ieder met zijn bezorgdheden, bedenkingen en ervaringen. Mensen die we al jaren goed meenden te kennen, reageerden anders op de situatie. Het was een boeiende, soms confronterende ontdekkingstocht.

Dus ja, ikzelf popel om er aan te beginnen. Om knuffels uit te delen, te dansen, te vieren. Maar laat ons ruimte en tijd nemen om dit samen te ontdekken, ieder op onze eigen manier. Zonder druk, zonder grote verklaringen over wat moet, wat hoort en wat normaal is.

Want ook dat hebben we geleerd. Wat belangrijk is in het leven, waar het leven ons soms voorbij loopt. Wat de nood aan dieper, trager en stiller soms is. Menselijker en zo misschien wel goddelijker. Dat is ook onze les. Om niet terug naar af te gaan. Elkaar en onszelf nog meer als mens te zien, over allerlei hokjes heen.

Jeremie Van Eeckhout

3. Waarom we Hans Küng dankbaar zijn

Hans Küng (1928-2021)

We gingen binnen in het Grootseminarie van Brugge in september 1962, een maand voor het begin van het tweede Vaticaans concilie. President Joris Van Eeghem stelde ons, in een paar van zijn conferenties, twee boeken voor van de 34-jarige Hans Küng. Ze hadden het over het aanstaande en over het lopende concilie, waarbij Küng zelf, samen met Joseph Ratzinger, door paus Johannes XXIII, als peritus (deskundige) was aangesteld. Naderhand publiceerde Küng vele kritische studies over de katholieke Kerk en haar leerstellingen.

Marcel Cloet vertelt me dat Küng voor hem heel wat betekend heeft met zijn lijvige boek 'De Kerk' (1967). Hij heeft het niet alleen gelezen maar ook gebruikt. Van mijn kant citeer ik hier graag uit zijn 'Profiel van een christen. Twintig stellingen' (1977). Ze hebben mijn beeld van Jezus, en mijn manier van christen zijn, meebepaald:

Stelling 5. Jezus propageerde geen theologische theorieën, hij stelde geen nieuwe wet, hij verkondigde ook niet zichzelf, maar het Rijk Gods: de 'zaak' van God (= de wil van God) die veld zal winnen en die samenvalt met de 'zaak' van de mens (het heil, het geluk van de mens).

Stelling 10. Met Jezus' dood houdt niet alles op. Zijn gemeente gelooft, dat de gekruisigde eeuwig leeft bij God, als teken van onze hoop. Verrijzenis betekent niet terugkeer in het in ruimte en tijd beperkte leven, evenmin een voortzetting hiervan, maar opneming in de onvatbare en allesomvattende eerste en laatste werkelijkheid, die wij God noemen.

Stelling 16. Christelijk handelen wordt gekarakteriseerd door de navolging van Christus. Jezus Christus zelf is de levende en beslissende belichaming van zijn 'zaak': de belichaming van een nieuwe levenshouding en een nieuwe stijl van leven. Omdat hij een concrete, historische persoon is, is hij

duidelijker, verstaanbaarder en gemakkelijker als werkelijkheid te ervaren dan een 'eeuwige idee', een abstract principe, een algemene norm of een goed uitgedacht systeem.

Hans Küng kwam in de media met zijn boek over de onfeilbaarheid van de paus (1970) en zijn conflicten met de Congregatie voor de Geloofsleer en met de Duitse bisschoppenconferentie die hem zijn leerbevoegdheid ontnam (1979). Hij vond andere kanalen. Naast het geschreven woord was Küng een begenadigd spreker. Hij bleef altijd vasthouden aan zijn priesterschap. In 2010 schreef hij, na 5 jaar Benedictus XVI, een open brief aan alle katholieke bisschoppen met zes voorstellen: niet zwijgen, hervormingen aanpakken, in collegialiteit doorgaan, gehoorzaamheid is alleen aan God verschuldigd (niet aan de paus), regionale oplossingen nastreven en een concilie eisen. Geen enkele bisschop reageerde. Een jaar later stichtte hij aan de universiteit Tübingen het 'Weltethos-Institut', ter bevordering van de interculturele en interreligieuze dialoog. Hij overleed op 6 april 2021.

Evangelisatie Levensnabij

Hans Küng stond met beide voeten in de werkelijkheid. Dit is hetzelfde uitgangspunt waarmee Marcel Cloet, Jan Vanden Berghe en ikzelf (allen priester gewijd in 1968) in 1985 de Denkgroep Evangelisatie opstartten. Daar sloten datzelfde jaar Ignaas Dewitte en Daniël Alliët, maar ook andere christenen bij aan. Onze bedoeling werd:

- in alles vertrekken vanuit het leven van de mensen
- kleine groepen stimuleren
- en dat in de bedding van de grote gemeenschap

M.a.w. wij wilden zoveel mogelijk uitgaan van het beleefde leven. Bewust of onbewust lieten we ons hierbij inspireren door mensen zoals Helder Camara, Oscar Romero, Jacques Gaillot en Jef Ulburghs. Ook het 'zien – oordelen – handelen' van Jozef Cardijn vonden we inspirerend. Want ook hier staat het zien van de werkelijkheid zoals ze is, voorop. Vervolgens laten we dan daarop het licht van het christelijk geloven schijnen, om uit te monden in een bevrijdend handelen, dat in principe niet mag ontbreken. We probeerden dit toe te passen in de pastoraal, elk op zijn eigen manier en in zijn eigen situatie: de parochie, het vormingswerk, de vredesbeweging Pax Christi, het onderwijs, enzovoort.

Jezus en de vrijheid

Het valt me op, niet enkel bij Hans Küng maar ook bij Edward Schillebeeckx, dat de historische Jezus van Nazareth, in de mate we hem via de evangelies op het spoor kunnen komen, niet een religieus systeem, maar het heil van concrete mensen voorop stelde. Jezus was een jood. De joodse godsdienst was voor hem een gegevenheid die hij diep doorleefde. Het was niet zijn bedoeling het religieus systeem van zijn tijd te kritiseren, zeker niet een nieuwe godsdienst te stichten, maar ten gevolge van de manier waarop hij God zag en beleefde, kwam hij in botsing met de joodse overheden. Hij predikte immers de op menselijkheid bedachte Gods heerschappij. En dus verdroeg hij het niet dat in de maatschappij waarin hij leefde, zoveel menselijkheid werd geschonden. Zijn zorgend verwijlen bij mensen werd door de meerderheid van het volk en door zijn leerlingen ervaren als heil-van-Godswege. (Schillebeeckx, 'Jezus, het verhaal van een levende', 1973)

Jezus' optreden getuigde van een ongekende vrijheid. Lees hierover een actualisatie in het artikel 'De Chinezen komen' op onze website. In onze dagen wordt enorm veel gesproken over 'het rijk van de vrijheid'. Daarmee wordt dan bedoeld: vrij van mondmasker, vrij van regelgeving, vrij om te reizen, vrij om uit te gaan, enzovoort. In het evangelie worden mensen niet op de eerste plaats 'vrij van' maar 'vrij voor'. Niemand leeft voor zichzelf... *Gevende liefde maakt tevreden. Dat is het geheim: maken dat je steeds iets meer geeft dan dat je krijgt* (Alfons Vansteenwegen).

Het gaat, in dat herwonnen rijk van de vrijheid, immers ook over: vrij om elkaar te ontmoeten, om mekaar

te knuffelen, vrij voor het bewegingsleven, vrij om zieke mensen, grootouders en rusthuisbewoners te bezoeken. We mochten het voorbije jaar ontdekken hoe belangrijk dat laatste is: "Ik was ziek en in de gevangenis en jij hebt mij bezocht".

Evangelie Levensnabij

We hebben, met de werkgroep Evangelie Levensnabij, gedurende 25 jaar, van 1988 tot 2013, deze geest van het evangelie proberen gestalte te geven, vooral via ontmoetingsdagen, subgroepen en een nieuwsbrief. Als het ergste van de coronacrisis achter de rug is, zullen we opnieuw een ontmoetingsmoment organiseren. Maar deze Nieuwsbrief is er ook nog, om de 3 maanden, samen met onze website met teksten die aansluiten bij de actualiteit: www.evangelielevensnabij.be

Bovenal zijn jullie er, diegenen onder jullie die eerlijk en volhardend de geest van Jezus uitademen en trachten vlees te geven. Want het verhaal van Jezus gaat door. Dit hebben we mede aan Hans Küng te danken.

Rob Debels

De homilie tijdens de uitvaart van Hans Küng

(ons toegespeeld en ingeleid door Mark Deweerdt)

Op vrijdag 16 april werd in Tübingen, de stad waar hij woonde en hoogleraar is geweest, Hans Küng ten grave gedragen. De afscheidsviering had plaats in de St. Johannes-Kirche, de kerk waar hij jarenlang voorging in de zondagsviering. De 79-jarige priester Wolfgang Gramer verzorgde de homilie en speelde aan het eind van de viering op het orgel het "Nun danket alle Gott".

Gramer is een oud-student van Küng en bleef hem ook in diens laatste levensjaren, toen hij aan de ziekte van Parkinson leed, als persoonlijke zielzorger vaak bezoeken; hij leidde zelf ook theologen op, was daarnaast parochiepriester en, zoals uit zijn homilie blijkt, ook tien jaar "broussepater" in Argentinië. Wij publiceren hieronder de integrale tekst van zijn homilie, in een vertaling van Luk Draye uit Herent. Ter wille van de begrijpbaarheid zijn, in vierkante haken [], enkele Duitse woorden of titels in het Nederlands vertaald en enkele verduidelijkende voetnoten aangebracht.

Wij zijn samengekomen om een man te gedenken die met ons geloofd, gehoopt en liefgehad heeft. We zijn naar hier gekomen om God te danken, om zijn zussen, zijn hele familie en zijn land te danken, het land met de geest van Wilhelm Tell, de geest die ook op hem een stempel heeft gedrukt, op hem, Hans Küng, die ons de blijde boodschap van een liefhebbende God heeft verkondigd en die de harten van vele mensen van goede wil overal ter wereld heeft geraakt.

Zijn weg was moeizaam geworden. Voorzichtig tastend bewoog hij zich met zijn rollator door zijn huis, ondersteund door zijn toegewijde, vriendelijke Poolse hulp en door allen die hem vooral in zijn laatste levensfase hebben bijgestaan. Tot op het laatst kon ik zijn innerlijke energie voelen, ook als zijn taal het liet afweten. Nu heeft Hans Küng het doel van zijn diepste hunkering bereikt, van die diepte waarmee hij het zomersemester van 1963, mijn eerste semester bij hem, afsloot en waarvoor hij de woorden van de apostel Paulus in de Brief aan de Romeinen aan het einde van het elfde hoofdstuk uitkoos: "O onpeilbare rijkdom van Gods wijsheid en kennis! Hoe ondoordringelijk zijn Zijn beslissingen, hoe onnaspeurlijk Zijn wegen! Wie kent de gedachten des Heren? Wie kan vergoeding eisen voor wat hij God heeft gegeven? Want uit Hem en door Hem en voor Hem zijn alle dingen. Hem zij de glorie in eeuwigheid! Amen." (Rom 11,33-36).

In het zomersemester van 1963 heb ik de jonge professor Küng in Auditorium 9 van de Universiteit

Tübingen voor het eerst ontmoet. Ik was benieuwd, want velen hadden me voor hem gewaarschuwd: “Je zult het zien, hij zal je geloof kapotmaken.” En inderdaad, dat heeft hij dan ook gedaan: het geloof onderuitgehaald dat ik toen had over de Kerk als een wonderbaarlijke, eeuwige instelling onder de leiding van een onfeilbare paus, zonder smet of gebrek, in glans en glorie, roem en aanzien. Zo had hij ze als seminarist aan het Collegium Germanicum in Rome ook nog beleefd, in het begin.

Dan heb ik bij hem geleerd dat de Kerk geworden, ontstaan is, dat ze zich ontwikkeld heeft en dat ze ook op dwaalwegen, soms op verschrikkelijke dwaalwegen terecht is gekomen. Vooral heb ik geleerd wat de Kerk in de geest van het Nieuwe Testament probeert te zijn: een wereldwijde gemeenschap van vrouwen en mannen die het woord horen van Jezus, van die wonderlijke man uit Galilea, en het vandaag voor hun eigen tijd overdenken. En die maaltijd vieren, de maaltijd die ons met Jezus en met elkaar dieper verbindt. Zo heeft Hans Küng het in die jaren zondag na zondag met de gemeenschap hier aan dit altaar gedaan, of ook met ons, zijn studenten, hiernaast in het Wilhelmsstift. Zijn manier van bidden ging erg diep.

Ik heb geleerd dat die gemeenschap geroepen is om in de wereld van vandaag op te komen voor gerechtigheid en menselijkheid, broederlijk verenigd met de andere geloofsovertuigingen. Ik heb geleerd dat die kerkgemeenschap uit zondaars bestaat, uit mensen die, zoals wij allemaal, tekortkomingen hebben en fouten maken, maar waarvoor we verantwoordelijkheid opnemen en die we kunnen herstellen.

Daarom moet de Kerk zich telkens weer over haar oorsprong bezinnen en zich voortdurend hervormen, omdat ze niet van de bekoring gevrijwaard blijft macht uit te oefenen en een onmenselijk systeem te worden dat slechts over de inachtneming van zelfgemaakte regels waakt en ‘dissidenten’ bedreigt die ervan afwijken. En dat maken we ook voortdurend mee – zowel in de Kerk als in de maatschappij, bij onszelf en bij anderen.

En zo heeft dat zomersemester van 1963 een stempel op mij gedrukt. Hans Küng was net uit Rome teruggekeerd van de eerste zittingsperiode van het Tweede Vaticaans Concilie. Met Karl Rahner, Yves Congar en Joseph Ratzinger, die vandaag jarig is, was hij er als raadgever van bisschoppen opgetreden. “Aggiornamento” was het motto van de goede paus Johannes XXIII. “Verheutigung” [“Vervandaging”] – geen mooi woord in het Duits. Maar Aggiornamento: het klinkt zoals Mozart, die Hans Küng net zozeer apprecieerde als Karl Barth, over wie hij zijn doctoraal proefschrift had geschreven.

In het tweede deel van Mozarts klarinetconcert heeft Küng troost gevonden in de eenzaamheid, toen hij in Parijs studeerde. Als ik dat deel beluister – een jaargenote van mij zei ooit: “Je zou er van sterven, zo mooi” – , denk ik altijd aan Hans. Omdat hij wist dat ik ook zo van Mozart hou, mocht ik ooit op een verjaardagsfeest bij hem thuis een pianosonate van Mozart spelen.

Mozart – zo een evolutieve kracht! Een kracht die niet zegt: het is al altijd zo geweest – neen: het kan ook helemaal anders worden. Er gaat een bekoring vanuit te blijven bij wat bestaat. Daarom bidden we in het Latijns-Amerikaanse Onzevader: “No nos dejes caer en la tentación – laat ons niet in de bekoring vallen”. Wie is al niet ooit in de bekoring gekomen om te zeggen: “Och, dat is al te dom, die zal toch nooit veranderen, of: de Kerk, die zal toch nooit veranderen!”

Ik denk hier terug aan een onvergetelijke zomeravond in 1966. Ik was net van een buitenlandsemester naar Bonn teruggekeerd, waar ik ook voor het eerst bij Jürgen Moltmann, Küngs latere medestrijder voor de oecumene, college had gelopen. Ik was vol van de Paulinische rechtvaardigingsleer die ik door de evangelisch-protestantse theologie had leren kennen. Nu wist ik: “Ik moet me niet voor God verrechtvaardigen door wat ik presteer, door mijn daden, neen: ik mag zijn zoals ik ben en voel me bemoedigd om de liefde van God door mijn leven tot werkelijkheid te maken, maar niet langer als voorwaarde, maar als gevolg.” Ik belde die avond bij Hans Küng aan, die toen nog in de Gartenstraße woonde, en vertelde hem erover. Bij het afscheid zei ik tegen hem, al in de deur: “Eigenlijk vraag ik me af of ik nu niet protestants ben geworden en me zou moeten bekeren.” Maar hij zei: “Dan ben je in de evangelische noch in de katholieke Kerk thuis. Blijf in de boot en zorg ervoor dat de koers ervan

verandert, op elkaar toe.”

Dat hij zelf ook gedaan. Hij is niet uit de boot gestapt om van buitenaf goede raad te geven, maar heeft van binnenuit gevochten. Zelfs toen die “pikzwarte dag” (aldus Karl Lehmann) kwam en het systeem hem zijn lesbevoegdheid ontnam. Want Küng had aan een verkeerd begrepen onfeilbaarheid van de paus gewerkt. Was het het systeem? Waren het mensen? Waren het mensen die in het systeem waren komen vast te zitten?

Daarom is de titel van het eerste deel van Küngs memoires voor mij belangrijk: “Erkämpfte Freiheit” [“Bevochten vrijheid”]. De vrijheid van de kinderen Gods is ons geschonken en ze nodigt ons uit overal daar op te staan waar die vrijheid bedreigd is, toen en vandaag – in de Kerk net zo goed als in de maatschappij.

Eigenlijk zou het niet zo moeilijk mogen zijn om in het dispuut over de zogeheten onfeilbaarheid een uitweg te vinden. Hans Küng heeft ons die uitweg meer dan 50 jaar geleden getoond, toen hij uiteenzette hoe Vaticanum I vandaag geduid moet worden, dat omstreden concilie dat de toenmalige bisschop van Rottenburg, Karl Joseph von Hefele – we herinneren er even aan – nog vóór de stemming uit protest had verlaten. Infallibilitas betekent volgens Küng niet onfeilbaarheid, maar “onbedrieglijkheid”, en dat kunnen we zo verstaan: voor zover de Kerk in het woord van God blijft, mag ze er zeker van zijn dat ze zich niet radicaal vergist; en daar is dan de paus, als spreker van de wereldkerk en symbool van de eenheid, de uitdrukking van.

Daarom is ook de titel van het tweede deel van Küngs memoires belangrijk: “Umstrittene Wahrheit” [“Omstreden waarheid”]. Want zo resumeerde hij het ook al toen we bij hem studeerden: “Niet wij hebben de waarheid, maar de waarheid heeft ons”, en dus kunnen we samen op zoek gaan, maar wel op de manier die de titel van het derde boekdeel aangeeft: “Erlebte Menschlichkeit” [“Doorleefde menselijkheid”].

De intrekking van Küngs onderwijsbevoegdheid in 1979 heeft ons zeer pijnlijk getroffen. We hadden talloze handtekeningen verzameld en onze toenmalige bisschop Moser bezworen in Rome standvastig te blijven. Maar het verliep anders.

Wat heeft Hans Küng daarna gedaan? In de kracht van Jezus staand heeft hij zijn horizon verruimd en deelstaat en universiteit hebben mee bewerkstelligd dat hij zich voortaan voor de betere verstandhouding tussen de wereldgodsdiensten en voor de totstandkoming van een vredebrengende wereldethos kon inzetten. Vele mensen over de hele wereld zijn hem daar dankbaar voor.

“Doorleefde menselijkheid”. Ook ik heb die ervaren toen ik in de jaren-1990 in de kathedraal van het Argentijnse Añatunya parochiepriester was. Ik had een Argentijnse vicaris en sprak op een dag met hem over Martin Luther. Ik probeerde hem duidelijk te maken wat Luther voor ogen stond. Hij reageerde daarop met “Ketter!”. Dan vertelde ik hem over de belangrijkste punten van Küngs theologie, waarop hij weer “Ketter!” riep. Toen vroeg ik hem: “En ik?” Hij zweeg, maar zijn gezicht zei me: “Ook jij bent een ketter!” Vandaag zijn we vrienden. De “doorleefde menselijkheid” heeft ons bij elkaar gebracht.

Een van mijn toenmalige studenten aan het priesterseminarie van Santiago del Estero schreef me onlangs, na meer dan 30 jaar: “Ik ben zo dankbaar dat je me destijds de theologie van Hans Küng hebt leren kennen.”

“Doorleefde menselijkheid”: ze was belangrijk, toen ik op 4 augustus van vorig jaar, de feestdag van de pastoor van Ars, bij het hemden strijken een idee kreeg. De pastoor van Ars is overigens de enige patroon die wij priesters hebben. Dat toont aan hoe moeilijk het voor ons, priesters, is om heilig te worden! Ik vroeg Walter Kasper per mail dat hij zich bij de paus of het Vaticaan voor een signaal van hoop zou inzetten, vooral omdat de gezondheid van Hans Küng voortdurend slechter werd.

Niemand, ook Hans niet, had me daarom gevraagd. Het idee schoot me vanzelf te binnen. Ik hoopte dat de kerkleiding een stap in Küngs richting zou zetten en uiteindelijk recht zou kunnen trekken wat rechtgetrokken moet worden. Walter Kasper telefoneerde meteen met de paus. En toen dan onmiddellijk

de zin van paus Franciscus kwam met de broederlijke omhelzing “nella comunione cristiana” begreep ik die dadelijk, omdat ik als halve Argentijn de mentaliteit van de Argentijnse paus ken: doorleefde menselijkheid, maar geen recuperatie, geen wegvagen van het probleem, geen bagatelliseren, maar de bereidheid om samen een weg te gaan. Maar de Duitser in mij zou wel nog graag een concrete stap uit Rome zien. Daarop wacht ik nog altijd – met vele anderen.

In 1969 heeft Hans Küng op de avond voor mijn eremis, mijn eerste eucharistieviering in mijn thuisparochie Waiblingen, in een oecumenische eredienst geprekeerd en voor het gemeenschappelijke priesterschap van alle gelovigen gepleit. Ik had hem uitgenodigd en hij had meteen toegezegd. Een ontroerende avond!

Even ontroerend was het toen hij na de intrekking van zijn onderwijsbevoegdheid op mijn uitnodiging inging om voor eucharistie en gesprek naar Böblingen te komen, waar ik destijds parochiepriester was. Een misdienaar van toen, Anke, is op dezelfde dag als Hans Küng, zes uur eerder, aan kanker overleden en naar de lieve God teruggekeerd. Zij liet zich in de parochie evenzeer door de zaak van Jezus aanspreken als Hans Küng ons, jonge studenten, aansprak – voor mij is dat een appèl aan ons allen om vandaag met onze jongeren over de zaak van Jezus in gesprek te blijven. “Die Sache Jesu braucht Begeisterte” [De zaak van Jezus heeft enthousiaste mensen nodig] zongen we graag.

Bij mijn laatste bezoek de dag voor Witte Donderdag, “Hoge Donderdag”, zoals men in Zwitserland zegt, vond ik het belangrijk met Hans het eucharistische brood te delen – ook in herinnering aan mijn eremis en de eucharistievieringen die we met elkaar hebben gedeeld. Hij kon nog maar halve zinnen spreken, maar toen ik het Onzevader inzette, bad hij luid en duidelijk mee, van het eerste tot het laatste woord, net zoals bij de zegen met Bonhoeffers “Goede machten” en het kruisje op zijn voorhoofd waarmee ik de laatste tijd altijd van hem afscheid nam. Vorige vrijdag was het overigens Bonhoeffers herdenkingsdag.

En zo kunnen wij, lieve zusters en broeders, volgens de kern van Küngs geloofsbelijdenis “in navolging van Jezus Christus in de wereld van vandaag waarachtig menselijk leven, handelen, lijden en sterven: in voor- en tegenspoed, leven en dood door God omarmd, ten bate van de mensen.”

Hoe hij, zittend aan zijn bureau, door het raam in de verte blikte: dat beeld is voor mij onvergetelijk. Ik wens ons alle die wijde blik toe, vooral in deze gespannen tijd, in de Kerk en in de samenleving. Ik wens ons allen dat we dankbaar zijn voor alles wat Hans Küng heeft bewerkstelligd, voor zijn geloof, voor zijn godsvertrouwen. Een van de zinnen die voor mij het belangrijkste zijn, staat aan het einde: “Gods liefde behoedt niet voor alle leed, maar ze behoedt in alle leed.” Dat wens ik ons allen toe. Dankjewel, beste Hans!

Als ik na de herdenkingstoespraken op het orgel “Nun danket alle Gott” zal spelen, zou iedereen eigenlijk luid moeten meezingen. Dat had Hans Küng zeker gewild. Zijn godsvertrouwen zou nog eens duidelijk uitgezongen moeten worden. Dat kunnen we hier vandaag niet doen, maar ik nodig al wie thuis voor het scherm volgt, uit om het wel te doen. En bij de eerste strofe “die ons van in de moederschoot en van kindsbeen aan” wil ik aan de moeder van Hans Küng denken, die hem ook op een 6de april naar God is voorgegaan, 33 jaar vóór hem. Na de eerste strofe zal de pastoor van de Johannesparochie de kist naar buiten begeleiden. Om 15 uur zetten we Hans op het oude stadskerkhof bij.

Hans Küng ziet nu wat hij heeft geloofd en nodigt ons uit te belijden: “Ik weet dat mijn Verlosser leeft.” Laten we in de liefde van God verbonden blijven.

4. LGBTQIA+ en christendom

Onder de titel 'Homohaat en christendom' verscheen, op 15 maart 2021, op de website van Evangelie Levensnabij, een tekst die je er nog altijd kunt op nalezen. Hij combineert het gelijknamig artikel dat verscheen in de vorige nieuwsbrief (2021-1, blz. 3) met aanvullingen van Vincent Orroi. Deze schetst een hedendaagse interpretatie van 'de natuurwet'.

Gerd Van Riel, decaan van het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (KU Leuven), doet iets gelijkaardigs in een bijdrage in De Standaard van 22 maart 2021 onder de titel 'Natuurrecht?'. We publiceren hem graag hieronder.

Vervolgens herinneren we aan het verbod van zegening van een verbintenis tussen personen van hetzelfde geslacht. Die kwam er op 15 maart vanwege de Congregatie voor de Geloofsleer. Ze lokte een scherpe reactie uit van bisschop Johan Bonny.

Als afsluiter: een preek van redactielid Rob op de viering van een lesbisch koppel waarin hij in 2009 mocht voorgaan op zijn parochie. Zij hebben intussen 3 kinderen: Gaspard (2010), August (2014) en Titus (2019).

Natuurrecht?

Wat is dat toch met die nadruk op het natuurrecht in de katholieke kerk? Is niet de eerste en laatste doelstelling van religie dat ze mensen bevrijdt, dat ze hen bijstaat wanneer ze lijden, dat ze opkomt voor de onderdrukten? Overal waar het christendom is gekomen, heeft het in eerste instantie mededogen, solidariteit en liefdevolle zorg gebracht: ons gezondheids-systeem is een rechtstreeks product van de kerk, net als ons onderwijs. Op veel andere vlakken heeft de religie de samenleving een morele impuls gegeven. Denk aan de zorg voor de Bijbelse 'weduwe en wees' die zich op dit moment het meest uit in de evidentie dat de oudsten eerst moeten worden gevaccineerd.

Dat alles gaat in hoge mate in tegen de natuur. In een kudde gazellen valt de zwakste ten prooi aan de leeuwen, en zelfs in een toom kippen wordt een ziek of verzwakt dier verstoten. De wetten van de natuur zijn meedogenloos, en de evolutie bevoordeelt alleen de best aangepasten, de sterksten en de slimsten. De keuzes die de religie maakt, zijn ingegeven door een caritas die de mensen oproept om tegen die natuurlijke meedogenloosheid in te gaan, om te kiezen voor de zwaksten, vanuit het geloof in een god die zelf het lijden op zich heeft genomen. Dat is de bevrijdende kracht van de religie.

Het is onbegrijpelijk dat de kerk haar seksuele moraal (verankerd in de encycliek *Humanae vitae*) voortdurend baseert op het natuurrecht. Ook op seksueel vlak moeten mensen worden bevrijd, moeten ze worden bijgestaan wanneer ze worden geminacht of verstoten, wanneer ze lijden door verdrukking, misdaad of vooroordelen.

Op pastoraal vlak wordt de soep gelukkig nooit zo heet gegeten als ze wordt opgediend. Zelfs oerconservatieve bisschoppen pleiten voor pastorale zorg voor slachtoffers van verkrachting, voor niet-hetero's, voor mensen die voor abortus kozen. Maar die zorg gaat telkens gepaard met een impliciete of expliciete veroordeling van hun gedrag of geaardheid, en altijd weer op grond van het natuurrecht. Waarom kan de kerk het niet ook daar opbrengen om precies te doen waar ze goed in zou moeten zijn: de meedogenloosheid van de natuur doorbreken? Ze moet mensen bevrijden door hen in hun wezen te erkennen, en niet door hen eerst zelf te verdrukken, om ze dan zalvend bij te staan.

Precies in tijden waarin er nood is aan een moreel kompas, verspeelt de kerk telkens weer elke kans om

mensen de hoop en bevrijding te bieden waar ze naar snakken. De meeste zoekende mensen lopen de kerk voorbij. Dat is wat de antimoderne houding en de encycliek *Humanae vitae* hebben voortgebracht. Kunnen we misschien eindelijk terugkeren naar onze diepste wortels van liefde en barmhartigheid, en overal, in gelijk welke context, de verdrukten bijstaan en ieders waardigheid erkennen?

Gerd Van Riel Decaan van het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (KU Leuven). Schrijft dit in eigen naam.

Ik laat u niet gaan, tenzij gij mij zegent

'Ik laat u niet gaan, tenzij gij mij zegent' (Gen.32,27) Gebedsvieringen met burgerlijk hertrouwde echtgescheidenen. Zo luidt de titel van de map gebedsvieringen, uitgegeven in het jaar 2000 door de Dienst Gezinspastoraal van het bisdom Brugge, 128 blz. Ze werd samengesteld door Geert Dedecker, Koen Vanhoutte en Denise Hoedt, eindredactie.

Het had nogal wat voeten in de aarde voordat de map mocht verschijnen. Dat gebeurde pas nadat in de inleiding uitdrukkelijk vermeld werd: "De gebedsviering vindt best plaats in een beperkte kring, zonder veel publiciteit en niet op de dag van de burgerlijke huwelijksluiting. Ook in drukwerk, kledij en ceremonieel dient elke schijn van een sacramentele huwelijksviering vermeden te worden."

Maar goed, voor burgerlijk hertrouwde echtgescheidenen was toch een gebedsdienst mogelijk. Het leek wel een gunst. Voor homorelaties was dat (nog) geenszins het geval, althans niet van officiële zijde.

Het Synodale proces in Duitsland stelde de vraag naar een inzegening van partnerschappen van hetzelfde geslacht. De Congregatie voor de Geloofsleer antwoordde op 15 maart 2021 dat van een sacramentale of zegening van een verbintenis tussen deze personen geen sprake kan zijn. De reden? "God kan geen zonde goedkeuren; homoparen leven samen in zonde; dus kan de kerk hun relatie niet zegenen."

Er kwam een felle reactie, niet alleen vanuit kerkkritische hoek. Bisschop van Antwerpen Johan Bonny is duidelijk: "Ik wil mij verontschuldigen tegenover allen voor wie dit pijnlijk en onbegrijpelijk is: gelovige en katholieke geëngageerde homoparen, ouders en grootouders van homoparen, pastorale medewerkers en begeleiders van homoparen. Hun pijn om de Kerk is vandaag de mijne."

Bonny drukt hierop zijn waardering uit voor homoparen die hij kent: "Burgerlijk gehuwd, met kinderen, die een warm en stabiel gezin vormen, en bovendien actief deelnemen aan het parochiale leven. Enkel van hen zijn voltijds actief als pastoraal of kerkelijk medewerker. Wie heeft er belang bij om te ontkennen dat hier geen gelijkenis of analogie met het heterohuwelijk mogelijk is?"

Vervolgens ontleedt hij de begrippen 'zonde' en 'liturgie'. Homoparen zouden onwaardig zijn om aan een liturgisch gebed over hun relatie deel te nemen, of een liturgische zegen over hun relatie te ontvangen. "Uit welke ideologische achterkamers komt die uitspraak over de 'waarheid van de liturgische ritus'?"

Op 17 maart sluit de bisschoppenconferentie van België hier in grote trekken bij aan: "De bisschoppen beseffen dat dit (responsum) bij veel homoseksuele gelovigen, hun ouders en grootouders, hun familie en vrienden bijzonder pijnlijk overkomt. Sinds jaren werkt de katholieke kerkgemeenschap van ons land in al haar geledingen (bisschoppen, priesters, diakens en pastorale medewerkers, theologen, wetenschappers, politici en maatschappelijke werkers), samen met andere maatschappelijke actoren, aan een klimaat van respect, erkenning en integratie. Velen van hen zijn bovendien geëngageerd in een kerkelijk verband of een christelijke instelling. De bisschoppen moedigen hun medewerkers aan om deze weg te blijven volgen."

We zijn met Evangelie Levensnabij gelukkig met de moedige stellingname van bisschop Bonny, hierin gevolgd door de andere Belgische bisschoppen. En niet alleen wij. Hier spreekt een herder die zijn inspiratie put uit de blijde boodschap van Jezus. We zouden willen hopen dat ook de kerkleiders in vele andere landen dit pad bewandelen. Maar maken ons hierbij geen illusies. Niet alleen m.b.t. de liturgie voor homoparen, maar op vele andere domeinen is een profetisch spreken door de kerkelijke overheden broodnodig.

Beste Ellen en Mieke,

dierbare familie, vrienden en bekenden,

Ik vind het prachtig dat jullie vandaag, na het gemeentehuis, ook naar de kerk, naar jullie en onze kerk hier van Werken, komen voor jullie feest. Voor het feest van jullie liefde. En dat wij, met onze christelijke gemeenschap, mogen meevieren.

We vieren de liefde met een kleine 'l': het gebeuren tussen jullie beide. Dat jullie, Ellen en Mieke, van elkaar houden, heel erg van mekaar houden. Liefde overwint alles. Daarvan zijn jullie het levend bewijs. Daarin verheugen we ons. In naam van de Bron van alle liefde mag ik hier zeggen; het is goed, zeer goed. Alle liefde komt van God. Ik zegen jullie relatie.

We kijken ook naar de toekomst. We bidden samen met en voor jullie. Jullie beloven elkaar trouw. Vandaag de dag wordt veel gesproken over duurzame ontwikkeling. Die hoort niet enkel thuis in de economie en de ecologie, maar ook in de relaties. Duurzaamheid – 'rustige vastheid' zou Van Rompuy zeggen –, geeft vrede en geborgenheid. Zowel kinderen als volwassenen varen er wel bij. Trouw is een beetje een vergeten deugd geworden. Goed dat jullie ons aan haar herinneren. We bidden dat jullie liefde zal standhouden en verder opbloeien.

We vieren ook de liefde met een grote 'L'. Die krijgt hier vandaag een bijzondere opstoot. De grote Liefde die wij, christenen, God noemen is geen statisch gegeven. Ze is een tocht doorheen het universum en doorheen de geschiedenis. Ze ontvouwt zich steeds verder. Ze opent telkens weer nieuwe mogelijkheden en perspectieven die voorheen onbekend waren. Zoals het leven zich ontwikkelt, zo ook de Liefde. Ze is een proces. Enkele markante stapstenen hiervan in het verleden waren: het optreden van Jezus van Nazaret, de afschaffing van de slavernij, de gelijkberechtiging van de vrouw, de opheffing van allerlei discriminaties.

Bij twee van die stapstenen staan we nu speciaal stil. Vooreerst bij de woorden en werken van Jezus en bij wat hij op gang heeft gebracht. Daarom die acht zaligspreekingen: het evangelie dat jullie voor je viering gekozen hebben, zij het in een licht gewijzigde versie. In de oorspronkelijke, het begin van de bergrede in het evangelie volgens Matteüs, klinken ze zo: "Gelukkig wie nederig van hart zijn. Gelukkig de treurenden. Gelukkig de zachtmoedigen. Gelukkig wie honger en dorst naar gerechtigheid. Gelukkig de barmhertigen. Gelukkig wie zuiver van hart zijn. Gelukkig de vredestiters. Gelukkig wie vanwege de gerechtigheid vervolgd worden." In het Romeinse keizerrijk van 2000 jaar geleden klonken die woorden revolutionair. Ze waren nochtans niet totaal nieuw. Jezus haalde ze uit de traditie van het joodse geloof. Maar ze stonden wel vierkant op de heersende machocultuur en op het machtsdenken van toenmalige – en soms ook wel huidige – overheden en bezetters.

Het gebeuren tussen jullie beiden beschouw ik ook als ook zo 'n stapsteen. Een kleine misschien, maar wel een concrete. Als een schakel in de verdere vermenselijking van onze wereld. De Liefde ontdekt steeds nieuwe mogelijkheden. Ze openbaart zich in vormen waarvoor vorige generaties blind waren. De schepping zet zich door. Het huis is nooit af. Jullie liefde voor elkaar is een stukje verwerkelijking van dat nieuwe en verrassende waartoe de grote Liefde in staat is.

Het is goed om, zij het op een bescheiden wijze, dat bredere perspectief in het oog te houden. Omdat het een hoopvol perspectief is. In het bijzonder voor mensen die nu nog vooral de duistere kanten van het leven, van hun leven zien. Wat jullie elkaar hier beloven, slaat dus niet enkel op jullie relatie, maar doet ons ook hopen op een liefdevoller wereld.

Zo mogen we jullie vandaag om meer dan één reden geluk wensen. We vieren jullie liefde die er al is. Maar ook alle liefde die er nog niet is. Weet je, zo iets doen we in elke eucharistie: "We vieren hier wat nog niet is: verzoening en verrijzenis". Jezus heeft aan verzoening en verrijzenis een nieuwe impuls gegeven. Wij mogen dat goede leven verder verwerkelijken. Jullie, Ellen en Mieke, doen het op je eigen wijze: in jullie relatie, op jullie werk, en wellicht later in jullie kinderen.

5. 1968

Het was 1968 toen ik in Leuven aankwam. Ik mocht er twee jaar studeren. Leuven '68 rukte mijn geest open. Ik leerde er wat engagement is. Ik werd gevoelig voor wat toen de Derde Wereld heette. De sociale dimensie van mijn mens- en gelovig-zijn kwam ik er op het spoor. Ik ontworstelde me aan een beklemmend soort rooms-katholicisme.

Het doet me dan ook pijn wanneer mensen laatdunkend praten over de achtenzestigers. Ze denken dan aan 'Verboden te verbieden' en aan rebellen 'without a cause'. Maar dat was het niet, of minstens niet alleen dat. John Vandaele schrijft daar in Mo* een mooi artikel over. (1)

Hij hangt zijn essay op aan twee elementen: het omzien naar het milieu en de ongelijkheid in de wereld. 'Verzet ontstaat dikwijls uit een nieuwe kijk die mensen samen ontwikkelen op menselijke (ver)houdingen', zo begint hij. In bepaalde kringen worden de jaren 1960 en 1970 voorgesteld als het einde van de grote verhalen. Het zouden wilde jaren van verzet en rebelseheid geweest zijn, die uitmondde in een soort normloosheid, consumptisme en individualistisch hedonisme.

Bart De Wever doet dit in zijn boekje 'Over identiteit' (mei 2019). John Vandaele noemt zich zelf kind van die tijd en vindt De Wevers frasen onzin. Immers, we kwamen juist uit die tijd met sterke idealen en nieuwe grote verhalen die in de huidige tijd relevant blijven. Hij geeft daarvan een aantal voorbeelden: de vrouwenbeweging en de vredesbeweging die een nieuwe impuls kregen, en minstens 'twee nieuwe lezingen van de tijd'.

Hij bedoelt hiermee de milieubeweging en de

Noord-Zuidbeweging, en hij werkt die allebei uit. Een paar keren wijst hij terloops op de band met het christendom.

1. 'Ecologisme vond makkelijk aansluiting bij het beeld van de Jezus die handelaars uit de tempel verjoeg en sober leefde.'
2. 'Missionarissen verschaften in de kolonies onderwijs of zorg, maar zij zaten tot 1960 ingemetseld in de koloniale onderneming. Ze deden goede werken, maar tegelijk fungeerden ze als rechtvaardiging voor de koloniale onderwerping. Dat belette een heldere blik op de ongelijke machtsverhoudingen en dito verdeling van de rijkdom die ermee gepaard ging.'

In zijn besluit haalt de auteur nog eens uit naar Bart De Wever. 'Het verzet van de jaren 1960-1970 genereerde deze twee opmerkelijke grote verhalen. Hoe is het mogelijk dat hij zoiets niet ziet, en velen met hem?' 'Soms zien conservatieven ook een tegenstelling tussen een globale kijk en de gehechtheid aan het lokale. Maar een mens kan perfect begaan zijn met het klimaat en zich tegelijk verbonden weten met de oude abdij om de hoek of met het West-Vlaams dialect.'

'Evangelië Levensnabij' is schatplichtig aan 1968. De initiatiefnemers hadden er, naast het evangelie, hun wortels. De leden van de algemene vergadering legden telkens weer de link tussen de grote onrechtvaardigheden van hun tijd, hun christelijk geloof en hun korte relaties. En ze boden op de ontmoetingsdagen de deelnemers de kans om hetzelfde te doen. Net zoals wij dat nog altijd proberen met deze Nieuwsbrief. We mogen dankbaar zijn ten aanzien van de generatie achtenzestigers die eyeopeners waren voor ons mens- en gelovig-zijn in de eenentwintigste eeuw.

En we willen graag het tijdschrift Mo* en het essay van John Vandaele in dit winternummer ervan, aanbevelen aan onze eigen lezers.

Partenia

Jongere lezers van deze Nieuwsbrief stellen de vraag: wie is die bisschop Jacques Gaillot? Onderstaand interview met hem, het vervolg van wat in de twee vorige nummers kwam, brengt die informatie in flarden naar boven. Maar hier eerst kort de feiten.

Geboren in Saint-Dizier (Frankrijk) op 11 september 1935. Tot priester gewijd op 30 maart 1961. Benoemd tot bisschop van Evreux op 5 mei 1982 (wijding op 20 juni 1982) en er afgezet op 13 januari 1995, en zo ‘benoemd’ tot bisschop van Partenia. Mgr. Gaillot was toen pas 59 jaar. Een bisschop die geen ‘echt’ bisdom toegewezen krijgt, krijgt immers altijd de naam van een vroeger bestaand bisdom toegewezen. Partenia was een bisdom ten tijde van Sint Augustinus, gelegen op de hoogvlakte van Sétif, in het huidige Algerije.

‘Partenia’ wordt een virtueel bisdom, met een maandelijkse bijdrage van Mgr. Gaillot, helemaal ‘evangelie levensnabij’, op de website www.partenia.org (in 7 talen, ook in het Nederlands). De laatste bijdrage dateert van juni 2010 – als 75-jarige gaat hij (wat dat betreft) op emeritaat.

Sinds 1996 woont hij in het Moederhuis van de Paters Spiritijnen te Parijs. Hij voelt er zich echt thuis en blijft actief in de wereld van mensen aan de rand van de samenleving. Zijn adres: 30 Rue Lhomond, 75005 Parijs. Hij is ook bereikbaar per mail: jgaillot@partenia.org.

Bezoek www.partenia.org – recent aangevuld met fotoalbums die zijn hele leven bestrijken (Frans/Engels). Via de eerste pagina op je scherm (in het Frans) kom je via ‘Lien Partenia’ op een blad vanwaar je naar het Nederlands kan gaan. Mits enig zoeken in het Archief ontdek je de drie delen waaruit elke maandelijkse bijdrage bestond: zijn antwoord op 3 vragen die met de actualiteit te maken hadden, korte reflecties bij wat hij de voorbije maand had meegemaakt, en een uitgewerkte Bijbelcommentaar.

Lees op de website van deze Nieuwsbrief (<https://evangelielevensnabij.be/>) de vorige twee fragmenten uit onderstaand interview van 2016, met name Evangelie Levensnabij 2020.04 (blz. 16-18) en 2021.01 (blz. 17-18). Een vierde en laatste fragment komt in het volgende nummer van deze jaargang.

De vertaling van het eerste boek waarmee Mgr. Gaillot in het Nederlands taalgebied grote bekendheid verwierf verscheen in 1991 bij Altiora Averbode onder de veelzeggende titel “Als de kerk niet dient, dient zij tot niets” (de Franse uitgave in 1989 heette gewoon “Monseigneur des autres”)

Een bisschop dicht bij armen en verdrukten

(3e deel van een uitgebreid interview, gedateerd 9 maart 2016 – met de eerste alinea hieronder eindigde de vorige bijdrage)

Toen u aanvaardde om bisschop te worden, heeft u er toen aan gedacht dat u resoluut op die weg zou verder gaan, de weg van de voorkeur voor de armsten?

Zonder twijfel. Ik dacht aan de moord op Mgr. Romero in 1980. Hij werd een profeet voor de gerechtigheid door resoluut de kant te kiezen van de verdrukten. “Door te beginnen bij de armen” zei hij, “zal de Kerk er kunnen zijn voor allen, zal ze ook de machtigen een dienst kunnen bewijzen door een pastoraal die hen tot bekering oproept – en niet omgekeerd, zoals al zo vaak gebeurd is.”

Een jonge coöperant van Evreux was als leraar Frans naar Zuid-Afrika vertrokken. Al vlug begon hij te zien wat ‘apartheid’ betekende. Hij kon het niet laten zijn steun te betuigen aan de strijd tegen die apartheid. Hij werd

gevangen genomen. Zijn ouders, leraars aan het lyceum van Evreux en notoire communisten, ontvingen geen nieuws van hem en kregen van de ambassade ook geen visum om hem te gaan bezoeken. Ze hadden een steuncomité opgericht en van daaruit kwam men me bezoeken op het bisdom. Dat comité wou dat ik stappen zou zetten naar de ambassade in Parijs om een visum aan te vragen. Als de ouders geen visum kregen, dan zou ik, arme vreemdeling, dat toch ook niet bekomen? Maar omdat ze erop aandrongen besliste ik een visum aan te vragen. En, tegen alle verwachtingen in, verleende de ambassade mij dat visum! Ik was dus wel verplicht om naar Zuid-Afrika te vertrekken om er een gevangene te gaan bezoeken. Er werd me een vliegtuig voorgesteld voor een welbepaalde datum. Maar op die dag was ook het vertrek gepland van de trein voor de diocesane Lourdesbedevaart. Een bedevaart met zieken, jongeren en veel bedevaarders. De bisschop zit die bedevaart de hele week voor. Moest ik nu op bezoek gaan bij een gevangene die ik niet kende of meegaan met de Lourdesbedevaarders? Ik dacht toen aan de parabel van het verloren schaap. De Goede Herder laat de 99 schapen van zijn kudde achter om op zoek te gaan naar dat ene dat verdwaald is en het terug te brengen. Ik heb toen gekozen om te vertrekken naar het land van de apartheid en die gevangene te gaan bezoeken. Er waren christenen die die keuze niet begrepen ... Ze verweten me: "De paus heeft u voor ons benoemd en niet voor de communisten." Vanaf die dag was ik 'de rode bisschop'.

Hoelang bent u in Evreux gebleven?

Bijna dertien jaar.

Dacht u dat het wel goed zou komen met de tijd?

Er is een tijd geweest dat ik dat dacht. Maar mijn tegenstanders legden de wapens niet neer. Ze vielen de kardinaal in Rome die met de bisschoppen belast was voortdurend lastig. Ze zagen uit naar mijn val.

Wat is er gebeurd? Heeft men u gevraagd om te vertrekken?

Op een dag ontmoette ik in Rome die kardinaal, hij vertrouwde me toe: *"Als ik zie wat ik hier allemaal ontvang tégen u, dan vraag ik me af hoe u er nog in slaagt in leven te blijven!"*

Ik leef van dag tot dag. Ik vertrouw op God. Het overkomt me wel eens dat ik sombere dagen ken en me moedeloos voel. Maar dan ga ik naar de gevangenis van Evreux. Ik neem de sleutel waarmee ik in de cellen binnen kan. Hier of daar open ik een deur, op goed geluk af, en ontmoet zo gevangenen die mij verder onbekend zijn. Op een heel menselijke manier bezorgden zij me ongeweten vrede en troost. Ze spraken een woord uit dat alleen zij konden uitspreken.

De kardinaal gaf me de raad niet meer te spreken via de media, zo weinig mogelijk te spreken. Maar een bisschop is geen monnik. Zwijgen is dan moeilijk.

U zat gevangen in een heel funest klimaat...

Ja, het zwaard van Damocles hing boven mijn hoofd. Ik dacht wel dat het op een of andere dag zou afgelopen zijn. Voor de eerste keer moest ik leven met vijanden die zich ergens in Frankrijk bevonden en van wie het gezicht mij onbekend was. Nogal wat brieven waren lastig om lezen...

Toch waren er ook mensen die u steunden?

Dat is waar, ik heb veel prachtige mensen ontmoet. Mijn eerste boek droeg als titel "Zij hebben me zo gelukkig gemaakt". Waarop de mensen zegden: "Die 'zij', wie zijn dat? Zijn dat christenen?" Ik hield veel van die titel, die het zowel over gelovigen als over niet-gelovigen had.

Wat heeft u doen standhouden?

De mensen en het gebed.

Eens nam ik in de late namiddag de metro. Er zat zoveel volk op dat ik nergens iets vond waarop ik met mijn hand kon steunen. De metro schudde heen en weer, en zo leunde ik nu eens tegen de ene en dan weer tegen iemand anders. Iemand die me herkend had glimlachte bij het zien van mijn precaire situatie. Toen we allebei afstapten in hetzelfde station, kon ik niet nalaten tegen hem te zeggen: *"Zo ziet u wat een bisschop overeind houdt, dat zijn de mensen!"* Paus Franciscus heeft eens in de kathedraal van Firenze in een homilie, gericht tot de Italiaanse Kerk, deze anekdote verteld – zonder mijn naam te noemen.

In het bisdom waren de mensen dus verdeeld, zij die 'voor' en zij die 'tegen' de bisschop waren?

Die verdeeldheid bestond ook buiten het bisdom. Zij die tegen mij waren, waren niet zo talrijk, maar wel invloedrijk. De positie die de mensen tegenover mij innamen werd meestal bepaald door de positie die ik zelf in een bepaalde kwestie innam, en niet door mijn persoon. Bijvoorbeeld i.v.m. de Palestijnen en het feit dat ik Yasser Arafat had ontmoet. Of in verband met aids en voorbehoedsmiddelen...

Ook mensen die niet praktiseerden namen het voor u op?

Ik hoop het. Maar velen hielden geen enkele vorm van geloof aan. En anderen waren moslim.

En uw priesters, hoe gedroegen die zich tegenover u?

De priesters waren respectvol, ze zwegen en waren vaak gegeneerd omwille van de mensen. Anderen lieten weten dat ze het niet eens waren met mij. Over het algemeen toonden ze zich meer 'broederlijk' dan 'solidair'. Er waren pastoors die me zegden: "U, u komt slechts langs in de parochies, maar wij, wij blijven er! Wij moeten met hen voortdoen!"

Iets dergelijks zien we nu in de omgeving van Parijs, waar de priester vaak omringd is door een meer traditionele lijfwacht die hem in zijn aspiraties, in zijn pastoraal engagement beteugelt, en dan zegt hij: "Als dié mensen er niet meer zijn, riskeer ik helemaal alleen over te blijven!"

Ik begrijp die priesters, het is een heel menselijke reactie. Maar het is dan spijtig dat ze niet verbonden zijn met andere groepen om er de verse lucht van het Evangelie in te ademen.

Hoe reageerden uw parochianen? In die korte tijd dat u bij hen was hebben ze waarschijnlijk wel een heel rijke vorm van gemeenschapsleven ontdekt?

Overall heb ik gepoogd mensen wakker te maken, aan te wakkeren, op te roepen, op weg te zetten, te maken dat ze zich verantwoordelijk zouden voelen. Ik heb vormingsinitiatieven gelanceerd, zoals "De school van de diensten" – een opleiding die over twee jaar liep. Wanneer in landelijke parochies een priester naar een andere plaats vertrok of op pensioen ging, dan benoemde ik geen vervanger. De bisschoppelijke vicaris bracht de christenen bijeen om de situatie te evalueren. Men keek samen naar de toekomst. De christenen beseften goed dat zij op die welbepaalde plaats de Kerk vormden. Ze voelden zich samen verantwoordelijk en vertrouwden elkaar. Ik begon tal van bedieningen te onderscheiden: de diaconale dienst uiteraard, maar ook de dienst van het luisteren, de dienst van het woord, van de uitvaarten..., de dienst van de eenheid, de dienst van de vrede. We hebben mooie zaken op het getouw gezet. En gepassioneerd heb ik zowat overal in het bisdom het ontstaan van gemeenschappen meegemaakt.

Men heeft u naar Rome geroepen. Zonder dieper op die episode in te gaan, heeft men u bekendgemaakt om welke redenen u uit Evreux verwijderd werd?

Toen ik naar Rome werd geroepen heb ik vlug begrepen dat ik de wolf was in de schaapstal: een bedreiging voor de anderen. Het was tijd dat de bijl viel en ik eens en voorgoed mijn mond zou houden.

Heeft men niet naar u geluisterd?

Ik had niets meer te zeggen, de zaak was beslecht. De kardinaal eindigde met deze woorden: "*Morgenmiddag bent u niet langer bisschop van Evreux. Als u tekent, wordt u bisschop emeritus van Evreux. Als u niet tekent, zult u als bisschop overgeplaatst worden. U heeft enkele uren om daarover na te denken.*" Ik heb niet getekend en werd zo bisschop van Partenia.

Partenia, is dat een bisdom?

Partenia is het bisdom geworden van allen die niet meetellen. Het is een bisdom zonder grenzen, want overal vind je mensen die niet meetellen. Toen ik naar Bolivia ging, in La Paz, zei de bisschop daar dat hij begreep wat Partenia is: "Als u bij mij komt, dan ben ik bij u!"

Liet het Volk van God van zich horen toen het vernam dat u zou vertrekken?

Op een prachtige manier! Toen ik met de nachttrein Rome verliet heb ik een communiqué opgesteld voor het bisdom Evreux, dat eindigde met deze woorden: *“Ik zal u niet langer dienen, maar ik hou niet op u gaarne te zien!”* Die woorden hebben harten geraakt.

Terug van Rome kom ik aan in Evreux. Op het perron een hele meute journalisten. Op het bisdom: onmogelijk om er binnen te geraken. Stampvol. De mensen die het in de grootste stilte hadden bezet stonden rechtop, als om te waken bij een dode. Ik vroeg om te mogen binnengaan, tonend dat ik niet dood was!

In stilte? Ze wilden protesteren?

Dat hebben ze heel waardig gedaan. Op het bisdom zijn 40.000 brieven aangekomen. De laatste mis in de kathedraal was magnifiek, werkelijk heel mooi! Mensen kwamen van overal, als met een stormwind aangewaaide. Binnen en buiten stonden gelovigen en niet-gelovigen broederlijk naast elkaar. Dat was voor mij een belangrijk moment in Evreux. Ik beleefde het met innerlijke vrede en dankbaarheid tegenover God.

Een nieuw leven zou toen beginnen voor mij. Ik had geen speciaal project voor ogen. Daar ik twee weken voordien een kraakpand voor elkaar had gekregen in de Rue du Dragon, zegden de verantwoordelijken me: *“Waarom zou u niet naar de Rue du Dragon komen, samen met een aantal families en mensen zonder papieren, dat zou een teken zijn.”* De Rue du Dragon bevindt zich in de wijk van Saint-Germain-des-Prés. Ik heb er een jaar doorgebracht, in een kamer zonder verwarming, zonder lopend water... In Evreux beschikte ik over 15 ruimtes, en daar had ik er maar één, maar die verandering is gemakkelijk gegaan. Ik voelde dat de vrede van God in mij woonde. Die families van mensen zonder papieren hebben me heel broederlijk onthaald. Ik was een van hen. De mis met Kerstmis in de Rue du Dragon is voor ons allemaal een sterk moment geweest.

Ik werd uitgenodigd in Latijns-Amerika, in het Midden-Oosten, in Europa. Er was 15 jaar lang de website Partenia, elke maand in 7 talen. Katharina hield er zich onbezoldigd mee bezig in Zurich. Elke maand waren er mijn Notities Onderweg, vanuit dingen die ik had meegemaakt die maand, drie vragen die een journalist me stelde over de actualiteit, en een evangeliecommentaar die het werk was van een equipe.

6. Stem vanuit de moslingemeenschap: Yassin El Attar

Ten tijde van het schrijven van deze tekst (begin juni, nvdr.) staat ons land op z'n kop. Deze keer niet door de pandemie (er is al wat gewenning opgetreden) of de nakende EK-gekte rond onze Rode Duivels (daar is het nu nog een fractie te vroeg voor). Het middelpunt van de aandacht is een ongrijpbare geradicaliseerde militair die al twee weken onder de radar lijkt te blijven. Enkele dagen na de start van de zoektocht in Limburg begonnen de lokale en federale politie in Leuven op basis van een tip van een inwoner een zoekactie rond het kanaal Leuven-Mechelen. Vertegenwoordigers van twee moskeeën, die vlakbij het kanaal gelegen zijn, belden me in volle paniek op met de vraag om met de korpschef en burgemeester te bekijken of ze extra bewaking konden toewijzen aan de moskeeën. Uit voorzorg zouden beide moskeeën gedurende de rest van de dag de deuren gesloten houden. Het toont aan dat de angst die de terreurverdachte Jurgen Conings veroorzaakt bij de moslingemeenschap groot is. De recente opkomst van het rechtsextremisme is oude wijn in nieuwe zakken en wordt al lang voorspeld door experts. In deze bijdrage wil ik graag ingaan op de opkomst van deze beweging, de parallellen met het jihadisme en de impact die ze heeft op de Vlaamse moslingemeenschap.

De opkomst van extreemrechts en fascistisch gedachtegoed zoals we het vandaag kennen stamt uit het einde van 18-de en begin van de 19-de eeuw. Die periode staat gekend als een tijdperk van grote veranderingen. Zo was er de Industriële Revolutie die zich voltrok, de plattelandsvlucht, de globalisering, het kolonialisme, de emancipatie van maatschappelijk zwakkere groepen (arbeiders, landbouwers, vrouwen...)... Het was daarnaast ook een periode waarin de dynamieken die gepaard gingen met de Franse Revolutie, en tijdelijk onderdrukt werden door de daaropvolgende Restauratie van het Ancien Regime, zich definitief begonnen te voltrekken in de Europese natiestaten. Het was dus een moment van politieke, economische en maatschappelijke instabiliteit waar een deel van de bevolking zich niet comfortabel, zelfs angstig, bij voelde. Alles veranderde heel snel. Het bloederige verloop van de Eerste Wereldoorlog (en het gebrek aan een duurzame politieke oplossing in het Verdrag van Versailles) en de economische malaise tijdens het Interbellum bliezen extreemrechts de wind in de zeilen. De rest is geschiedenis.

Veel omgevingsfactoren die voeding gaven aan de opkomst van het klassieke extreemrechts een eeuw geleden zijn vandaag ook overduidelijk aanwezig. De globalisering is nog een paar versnellingen hoger geschakeld, de economische pijn van de crisis van 2008 is grotendeels op de schouders van de werkende klasse terechtgekomen, de digitalisering transformeert de wereld waarin we leven. De globalisering die reeds enkele eeuwen gaande is, is sinds enkele decennia ook zichtbaar in het aanzicht van de Westerse samenleving zelf, diversiteit, zelfs superdiversiteit, is een feit. Cijfers tonen aan dat in onze grote centrumsteden majority-minority (waarbij geen enkele etnische bevolkingsgroep nog een meerderheid vormt) binnen enkele jaren een feit is, in Brussel is dat nu al het geval. Onze kleuterscholen zijn grotendeels al majority-minority. Voor een steeds groter wordend deel gaat het ondertussen niet langer over "migranten" en het klassieke discours van "integratie en aanpassen": het gaat over honderdduizenden mensen die hier geboren en getogen zijn en deze samenleving als de hunne ervaren. Zij menen er ook aanspraak op te maken en willen hun zegje doen om maatschappelijke pijnpunten aan te kaarten én aan te pakken. Deze generatie voelt zich tekort gedaan en zet bijvoorbeeld racisme en discriminatie bovenaan op de agenda. Er zijn ook heel wat parallellen te trekken met wereldwijde bewegingen rond dekolonisatie, antiracisme, 'black lives matter'... Het steeds luider klinken van deze meningen en maatschappijvisies veroorzaakt veel irritatie en weerstand bij een groep uit de native (oorspronkelijke, witte) bevolking die zich: én niet gehoord voelt door de huidige politieke elites, én het gevoel heeft dat mensen met migratieachtergrond hier alles in de schoot geworpen krijgen. De opkomst van sociale media (en hun beruchte algoritmes) zorgen ervoor dat mensen gebombardeerd worden met,

vaak niet-geverifieerde, informatie die hen nog versterken in éézijdige “alternatieve” visies op de werkelijkheid. Complottheorieën vinden op zo’n platformen een ideale omgeving om te gedijen.

Het overheersende gevoel dat heerst is declinisme. Het is een term die verwijst naar het gevoel dat heerst bij grote delen van de maatschappij dat alles in snel tempo verslechtert. Het gevoel dat de komende generaties het minder goed zullen hebben dan deze generatie. Het vooruitgangsoptimisme dat domineerde sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog heeft plaats geruimd voor doembeelden van zogenaamde omvolking, economische malaise en de achteruitstelling van de “gewone mens”. Dit staat in schril contrast met vele objectieve studies die aantonen dat we het op basis van levenscomfort, hygiëne, gezondheid, technologie... nog nooit zo goed gehad hebben als mensheid.

Waar komt dit gevoel van declinisme dan vandaan? Het onvermogen bij velen om de snel veranderende samenleving, en de nieuwe sociale verhoudingen die eruit voortvloeien, te begrijpen biedt een uitweg aan radicale politici om doelbewust olie op het vuur te gooien en simpele denkkaders aan te reiken. De economische bedreiging die velen ervaren door de digitalisering/globalisering en het onvermogen van bestuurders om gepaste antwoorden te bieden is ook koren op de molen op diezelfde polariserende krachten. Ieder tijdperk heeft zijn uitdagingen en iedere uitdaging boezemt angst in, maar daarnaast biedt iedere uitdaging nieuwe kansen. Die polariserende krachten slagen erin om de angst te voeden door enkel en alleen daarop te focussen en te kanaliseren richting een “dadergroep”. De simpele denkkaders die ze aanbieden ontslaan “de gewone man” van het begrijpen van complexe processen en de nuance die daaruit voorkomt. Integendeel, men krijgt de “schuldigen” voor de miserie op een dienblaadje aangereikt. En de oplossing is simpel, de “schuldigen” en hun “collaborateurs” afzetten en wegsturen, en klaar is kees. Probleem opgelost.

Onderzoek toont trouwens aan dat meer dan 90 procent van de racistische uitspraken die vandaag gedaan worden, NIET ideologisch racisme als grondslag hebben. Vaak gaat het over mensen die zich in een kwetsbare positie bevinden (zichzelf of familieleden die al lang op een wachtlijst staan voor een sociale woning, psychologische hulp, gehandicaptenzorg, een faillissement door torenhoge belastingen...) en die die frustratie kanaliseren richting een bepaalde groep (moslims, nieuwkomers, asielzoekers, politici, rijken...) die het in hun ogen wél allemaal in de schoot geworpen krijgen. Het toont aan dat de politici die die (vaak compleet legitieme) frustraties trachten te kanaliseren richting extreemrechts daar wonderwel in slagen.

Ook bij de opkomst van het jihadisme, enkele jaren geleden, zagen we soortgelijke processen zich voltrekken. De context is anders, maar de psychologie is dezelfde. Het ging voor een groot deel over een groep mensen die zich zeer angstig en onzeker voelde. Velen van hen maakten deel uit van een diaspora; mensen die noch in België, noch in het thuisland helemaal aanvaard worden. Ze bevonden zich vaak onderaan de maatschappelijke ladder en voelden zich vaak het slachtoffer van racisme en discriminatie. Ze hadden weinig perspectief en de geest van “declinisme” waarde rond binnen verschillende gemeenschappen. Hier speelden ronselaars en terroristen handig op in door hen een uitweg te bieden. Een simpel verhaal, alle leed wordt veroorzaakt door de “ongelovigen”. Sta op en strijd voor jouw volk (alsof moslims één volk zijn) dat onderdrukt wordt door ongelovigen. Zowel in de Arabische landen als in Europa. De polariserende krachten slaagden er ook hier in om de, vaak legitieme, frustraties van moslim(jongeren) te kanaliseren voor hun eigen politiek gewin. Het gegeven van sociale media en bijbehoren complottheorieën zagen we ook daar terug.

Beide extremen hebben elkaar daarbij ook nodig als vijandbeeld. Extreemrechts heeft radicale jihadisten nodig als vijand voor hun achterban, jihadisten hebben racisten en islamofoben nodig om het vuur aan te wakkeren bij gefrustreerde jongeren.

De belangrijkste les die we hieruit moeten trekken, en de belangrijkste fout die we nu vaak maken, is dat je niet aan symptoombestrijding mag doen. Racisme, discriminatie, radicalisering, fundamentalisme... zijn een uiting van maatschappelijk falen. We slagen er als maatschappij niet in om mensen te werven voor het inclusieve, gematigde verhaal. Frustraties leiden hen vaak naar die duistere krachten die op een handige manier verdelen en die daar garen bij spinnen. We moeten er alles aan doen om begrip te tonen voor de frustraties die heersen bij mensen, en de overheid ertoe aanzetten om de problemen van de mensen op te lossen. Dat is een veel betere, en duurzamere, oplossing voor radicalisme dan het zoveelste initiatief om radicalisering tegen te houden of racisme tegen te gaan. Die (soms repressieve) middelen moeten nog steeds ingezet worden, maar dan als sluitstuk voor die enkele ideologische jihadististen of racisten. Anders blijft het dweilen met de kraan open. Die enkelingen zijn er en zullen er altijd zijn, tijdens onverdachte tijden zijn ze onzichtbaar. Eens ze het gevoel krijgen, bijvoorbeeld door de opkomst van IS, Trump of het Vlaams Belang, dat er maatschappelijk draagvlak is voor hun ideeën treden ze met hun gedachtegoed naar buiten. En dat zorgt voor heel wat bijkomende ellende en polarisering.

Ik ben me ervan bewust dat er nog heel wat bijkomende factoren spelen als het gaat over polarisering & radicalisering (bv. psychologie) maar in deze bijdrage beperk ik me tot de maatschappelijke drijfveren en gevolgen.

Hoe voelt de moslimgemeenschap zich hier nu bij? Eerst en vooral heerst er heel veel angst. Deze angst is niet nieuw, al jaren zijn individuele moslims systematisch het slachtoffer van fysiek en verbaal geweld omwille van hun huidskleur of religieuze achtergrond. Die angst was ook zeer sterk aanwezig tijdens de jihadistische terreurgolf van het voorbije decennium: de overgrote meerderheid van de slachtoffer van jihadistische terreur waren moslims in moslimlanden. Daarnaast vielen ook veel moslimslachtoffers bij de terreuraanslagen in Brussel, Parijs en de rest van het Westen. Naast de angst die we voelden als mogelijk willekeurig slachtoffer van terreur, zijn we nu ook specifiek het doelwit van een nieuwe terreurgolf die opdoemt in de verte (en met Jurgen Conings plots zeer concreet wordt). Echter, het beste tegengif voor deze angst zijn de vele ontroerende gebaren van solidariteit die we de voorbije jaren meemaakten. Mensen die bij geïntegreerde moskeeën komen waken tijdens het vrijdaggebed, de duizenden “witte” deelnemers aan antiracistische betogingen, steeds meer bekende personen die zich publiekelijk expliciet uitspreken tegen het racisme dat zij opmerken in hun eigen vriendenkring... Het geeft de burger moed en de moslim de erkenning dat hij deel uitmaakt van deze samenleving. En dat ondanks de ranzigheid die we dagelijks lezen op sociale media en extreemrechtse steunbetogingen, een veel groter deel van de samenleving de rangen sluit en de hand reikt. En dan, misschien, is deze recente opstoot van extreemrechts de laatste stuiptrekking van een oude wereld, die zij die voor die nieuwe wereld willen gaan finaal wakker schudt.

Volg Evangelie Levensnabij Online

Ook jij kijkt elke drie maanden reikhalzend uit naar de nieuwe nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij? Wist je dat je sinds kort ook extra bijdragen van onze redactie kan lezen op onze website en zelfs ontvangen in je mailbox?

Deze dienst activeren is eenvoudig en doe je door naar onze website te gaan (www.evangelielevensnabij.be) en onderaan de pagina het formulier in te vullen.

Wanneer je dit gedaan hebt, ontvang je een mailtje waarin je je gegevens kan bevestigen. Van zodra je dit gedaan hebt ontvang je telkens een email wanneer we een nieuw artikel op onze website beschikbaar maken. Deze extra bijdragen op onze website zijn enkel daar te vinden en verschijnen dus niet in onze reguliere nieuwsbrief! Op onze website vind je alle vorige nieuwsbrieven en ook artikels die deze nieuwsbrief niet haalden.

7. Welbevinden hervinden

We leren bij. In het bijzonder in deze coronatijd. We maken ongeziene ervaringen mee. Die zijn meestal hoogst onaangenaam, maar ze vertonen wel positieve neveneffecten. Never waste a good crisis. Eén van die neveneffecten is dat we thans meer aandacht besteden aan het mentaal welzijn van mensen.

De woonzorgcentra

Het begon in de woon- en zorgcentra. Al in het begin van de crisis werden er de bezoeken opgeschort. Ook nu nog krijgen ze ernstige beperkingen opgelegd. En wat gebeurde? We stelden vast hoe belangrijk die bezoeken waren voor de bewoners. Hoe misten ze hun kinderen en kleinkinderen. Contacten vanop afstand of via technische snufjes bleken toch maar armzalige compensaties voor fysieke nabijheid. Het mentaal welzijn van deze mensen werd zwaar geschaad.

Het hevigst was dit het geval bij overlijden wanneer geen echt afscheid kon genomen worden. Knuffelen, de hand vasthouden, ja zelfs de handoplegging en zalving van het ziekensacrament, we gingen er het belang van herontdekken. Niet enkel voor de persoon in kwestie, maar evenzeer voor zijn of haar dierbaren. Wat misten we het lichamelijk contact. Neen, daar hadden we vroeger nooit zo bij stilgestaan. Daar zullen we in de toekomst toch best wat meer tijd en aandacht aan besteden!

We kunnen hiervoor van Jezus leren. "Als hij mensen geneest gebeurt dit door aanraking. Aanraking verandert een mens, heeft de kracht om te genezen. Veel van de zieken in Jezus' tijd mochten niet aangeraakt worden, moesten aanraking vermijden of moesten afstand houden. Net zoals de melaatsen in de tijd van Franciscus. Ook wij voelen nu meer dan voordien dat het verbod om aan te raken en nabij te komen ons iets afneemt van ons menszijn. Om echt mens te zijn hoort dat lichamelijke erbij." Het is iets waar ik persoonlijk, mijn leven lang, al te weinig aandacht voor had, zelfs niet toen mijn eigen moeder op sterven lag. Had ik haar regelmatig maar eens goed vastgenomen.

Mentaal leed bij jonge mensen

Na de wzc's kwamen de jongeren in het vizier. Eerst was er de ergernis dat sommigen zich zo weinig aan de maatregelen gelegen lieten. Een beperkt aantal contacten, en wel op veilige afstand, het afstandsonderwijs, het sluiten van cafés, het opschorten van festivals, enzovoort: dat is toch voor iedereen hetzelfde? Toen begonnen we na te denken. Hoe was ikzelf op die leeftijd? Wat waren mijn beste ervaringen toen ik 16 à 18 jaar oud was? Mocht ik die een jaar lang verboden geweest zijn, hoe zou ik me gevoeld hebben? En wat voor weerslag zou dit gehad hebben op mijn ontwikkeling? En het begrip groeide, zelfs voor de jonge mensen die er de kantjes van afliepen.

Het mentaal welzijn, of – met een mooi woord – het welbevinden van mensen is van uitzonderlijk belang. Waar dat over het hoofd gezien wordt, gebeuren er ongelukken. Angst, depressieve gevoelens, suïcidedachten, automutilatie: het komt bij jongeren meer voor dan we vermoeden. Het ergste is ongetwijfeld de zelfdoding. Meestal heeft die meer dan één oorzaak. In België ligt het aantal zelfmoordpogingen op 27 per dag. Toch komt suïcide, in verhouding, zelden in de media. Terecht: die zijn beducht voor kopieergedrag.

Begin 2020 was er ophef toen de voorstelling "Familie" bij NTGent in première ging. Een voorstelling van Milo Rau, die het verhaal vertelt van een gezin op de avond dat ze collectief zelfmoord plegen. En ze tonen dat ook. Vrij realistisch. Suïcide-experts vrezen: dat zou sommige kijkers wel eens kunnen inspireren. Er zijn tal van series en films over zelfdoding die eerder helaas geleid hebben tot een piek in zelfdodingscijfers. Het ging dan vaak om zelfdodingen op dezelfde manier als in beeld gebracht in die populaire series en films. Hoe moet het om copycatgedrag te voorkomen? Thans wordt in kranten en op tv, bij elk bericht over suïcide vermeld: 'Heb je vragen over zelfdoding en wil je erover praten? Bel gratis de zelfmoordlijn 1813'.

Lockdowns, schoolsluitingen en het verbod om samen te komen brengen uiteraard een gebrek aan contacten met leeftijdsgenoten met zich mee. Vooral bij kwetsbare jongeren is psychisch leed dan niet ver weg. Hoe kunnen zij de goede afweging maken tussen hun eigen mentale welzijn en de fysieke gezondheid van anderen? Gesprekken met vrienden die zelf wat steviger in hun schoenen staan, kunnen hierin een positieve rol spelen.

Godsvertrouwen

Voor sommige mensen is er iets (of iemand) nog van belang voor hun welbevinden. Durven we het heden ten dage nog hebben over het grondvertrouwen – het godsvertrouwen zeggen gelovigen – waar elke mens zijn leven mag op bouwen? Een vuurvast vertrouwen in Jezus doet mensen over water lopen, ook al liggen ze geveld door covid-19.

“Ik heb het zeer zwaar zitten gehad en bij momenten zelfs gedacht dat ik het niet zou overleven. Velen zien het niet meer zitten, maar wie de dood in de ogen gekeken heeft, heeft vaak ook een enorme overlevingsdrang. Vreemd toch he? Men zegt dat zelfdoding vaak een teken is dat men het huidige leven niet aankan, dat het een vluchtweg is, een uitweg naar een ander en beter leven, maar wie het leven écht dreigt afgepakt te worden, heeft dan plots een drang om wel te leven... Stemt tot nadenken. Ik merk ook dat velen die een lang herstel hebben zoals ik, of zelfs geen vooruitzicht meer hebben op herstel depressief worden. Ikzelf heb daar absoluut geen last van. Hoe dit komt? Omdat mijn krachtbron niet alleen in mezelf ligt, niet alleen in de contacten met anderen ligt, maar ook bij God ligt. En wat er ook gebeurt, Hij is er altijd, en zeker op momenten dat het moeilijk gaat. Al gaat de wereld om zeep, al staan we op doodgaan, Hij zet zijn regenboog uit, als teken van een niet aflatend verbond met ons, Ik-zal-er-zijn.”

De 5 levenslessen van Paul Verhaeghe

‘Zwarte gedachten’ zijn over het algemeen een gevolg van psychisch onbehagen. Paul Verhaeghe werkt als gewoon hoogleraar aan de universiteit van Gent. Sedert 2000 gaat zijn belangstelling vooral naar de invloed van maatschappelijke veranderingen op psychologische en psychiatrische moeilijkheden. Hij publiceerde o.a. ‘De neoliberale waanzin’, 2012, 49 pagina’s en ‘Houd afstand, raak me aan’, 2020, 136 pagina’s, een analyse over de coronacrisis.

De wereld staat op z’n kop. De coronacrisis raakt iedereen en we moeten ons allemaal aanpassen aan een samenleving die we nog niet kenden. Dat maakt ons angstig en onzeker. Paul Verhaeghe plaatst de oorzaak én de gevolgen van de pandemie in een ruimere context. Hij betoogt dat we deze crisis moeten aangrijpen om andere keuzes te gaan maken: de ongebreidelde groei waar we tot voor kort naar streefden is niet langer verdedigbaar. Welke kant willen we op met onze economie? Hoe moeten we ons verhouden tot elkaar, en tot het milieu? En welk effect heeft dit ‘nieuwe normaal’ op ons welbevinden? Paul Verhaeghe brengt de maatschappij en het individu met elkaar in verband. Hij toont wat we weten, wat we moeten vrezen, waarop we kunnen hopen en wat we kunnen doen. Zijn boodschap is hoopvol: we kunnen hier beter uit komen.

Paul Verhaeghe

HOUD AFSTAND
RAAK ME AAN

Hij vertrouwt ons 5 levenslessen toe in De Standaard van 24 maart 2021. We kunnen er ons voordeel mee doen indien we de coronacrisis heelhuids willen doorkomen.

1. Luister naar de angst en de pijn van de ander

We leven nu al geruime tijd, schrijft hij, in een sterk gepolariseerde maatschappij. Door corona is dat nog toegenomen. Polarisation zorgt ervoor dat we de andere groep snel als categorie definiëren en op een negatieve manier wegzetten. De andere groep is dan dom, egoïstisch, onvoldoende opgeleid, dat soort dingen. Maar in mijn ervaring zit er altijd angst of zelfs pijn achter, en is die doorgaans heel persoonlijk. Als je daarnaar luistert, begrijp je beter waarom iemand bijvoorbeeld tegen vaccins is of tegen 'de' vreemdelingen. Dan kan het een écht gesprek worden en verdwijnt de polarisatie.

Hoeft het gezegd dat een christen bij dialoog het wij-zij-denken overschrijdt en groeit als gelovige? Bovenal bewijst hij, door op die manier te luisteren, een dienst aan wie in de knoop zit met zichzelf of met de samenleving.

2. Wil je iets leren of wil je alleen je gelijk halen?

We treden zo gemakkelijk in discussie. Maar misschien beschikt een ander over kennis of ideeën die jij niet hebt. Naar anderen luisteren en waar nodig afstand nemen van je eigen standpunten, is niet zo simpel. Je afvragen wat een ander daarover weet: in het beste geval leren we van elkaar.

Het is iets dat we in onze katholieke opvoeding niet geleerd hebben: wij hadden de absolute waarheid. Het vraagt een omslag om te erkennen dat we allen zoekers zijn.

3. Kennis is niet genoeg

Nog altijd heerst de overtuiging: als je iemand de juiste weg toont, zal hij die bewandelen. Geef iemand de juiste inzichten en automatisch zal hij ernaar handelen. Aristoteles leert: kennis moet vertaald worden in goede gewoonten, en gewoonten aanleren vraagt oefening. Op grond van psychologisch onderzoek weten we dat het minstens drie maanden kost om nieuwe gewoonten aan te leren. En oude gewoonten afleren is nog veel moeilijker. Maar het kan.

Geduld met onszelf en met de ander is dus geen overbodige luxe. Nog zoiets dat de huidige crisis ons in herinnering brengt.

4. Je bent deel van een groter geheel

De westerse man (ja, vooral de man) heeft een mentaliteit die hem het gevoel geeft boven en buiten alles te staan. Corona maakt ons duidelijk: de mens staat niet bovenaan, maar we zijn onderdeel van een groter geheel. Covid-19 is dan nog klein bier vergeleken met de klimaatverandering. We beginnen nog maar net een inzicht te krijgen in hoe alles met elkaar samenhangt. Onze landbouw kan invloed hebben op insecten die duizenden kilometer verderop instaan voor bestuiving.

Religie voedt het besef dat alles samenhangt. Maar heeft dit besef ook zijn gevolgen in onze levenswijze?

5. Je bent niet machteloos

"Het is het systeem, de economie, de politiek...als individu kunnen wij niks doen." Van zulke gedachten wordt je depressief. Er zijn nochtans initiatieven die perfect illustreren dat we wél iets kunnen doen. Vaak hoor je dat alles draait rond geld, en dat is grotendeels juist. Wel, doe dan iets met je geld! In 2020 hebben de Belgen 23 miljard meer gespaard dan anders. 23 miljard!"

Een heleboel mensen hebben immers het voorbije jaar heel wat minder uitgegeven dan voordien. Ze konden geen grote reizen doen, niet op restaurant gaan, enzovoort. Stel dat we 20 miljard daarvan in écht duurzame beleggingen zouden steken, stelt Verhaeghe. Stap naar je bank en eis dat je geld alleen duurzaam belegd mag worden. De Europese Unie maakt een onderscheid tussen artikel 8- en artikel 9-fondsen. Die laatste moet je hebben. Die zijn duurzaam. En hij besluit: "We behoren tot de rijkste landen

met de hoogst opgeleide bevolking ter wereld: laten we dat gebruiken.” In diezelfde zin neemt Kerk in zicht, het bisdomblad van Brugge, in zijn aprilnummer 2021 een artikel op over www.oikocredit.be onder het motto: je kan meer doen dan je denkt.

Hou het klein

Wie deze vijf lessen probeert in de praktijk te brengen bevordert welbehagen, bij zijn medemensen én bij zichzelf. Maar het mentaal welzijn is ook gediend met een structurele aanpak. ‘Small is beautiful’, ‘Hou het klein’, zo klonk het al in 1973 uit de mond van de Duitse econoom E.F. Schumacher. Dit mogen we toepassen

- op de woonzorgcentra: mastodonten op termijn vervangen door overzichtelijke woon-, zorg- en leefeenheden, met respect voor ieders behoefte
- in het onderwijs: kleinere klaseenheden en de KULAK
- maar ook in de kerk: overzichtelijke liturgische gemeenschappen zijn beter in staat om hun roeping te verwezenlijken. Zowel op het vlak van onderlinge menselijke contacten als van een levensnabije diaconie.

Rob Debels, “met aanvullingen van Els Margodt”

8. Diaconie, bekeken met de ogen van de kwetsbare mens

Het is een passende oneliner – zoals het vandaag past – dat diaconie betekent liefdevol zijn in woord en daad voor de kwetsbare mens. Een andere oneliner zou kunnen zijn: iets doen voor de ander, omdat je christen bent, vanuit een liefdevol ‘moeten’. Toch zou dit alles kunnen betekenen dat we – uiteraard zeer goed bedoeld en zelfs te waarderen – alleen liefdevol kijken NAAR de kwetsbare of de gekwetste mens (vaak samen te vatten als de ‘kwetsbaar gemaakte’ mens) met het oog op iets doen VOOR. Maar met kijken NAAR de kwetsbaar gemaakte mens om iets te doen VOOR beleven we wellicht nog niet ten volle wat diaconie is. Diaconie is wellicht sterker en warmer en langduriger als we kijken VANUIT de kwetsbare mens om niet zozeer iets te doen VOOR maar iets te doen SAMEN MET de kwetsbare mens. De woorden van Jezus in de genezingsverhalen zijn daarbij doorslaggevend: ‘Wat kan Ik voor je doen?’ Niet Jezus, niet later de apostelen, niet de ‘hulpvaardige mens’, maar de kwetsbaar gemaakte mens bepaalt in ‘sterke’ mate wat goed is voor hem of haar, wat hem of haar waardigheid geeft, meer waardigheid geeft, meer beeld van God laat zijn dus.

Trouwens, dit kijken vanuit de kwetsbaar gemaakte mens gebeurt vanuit geloof in de kwetsbaar gemaakte mens. Vele genezingsverhalen eindigen immers – zelfs uit de mond en dus het hart van Jezus – met de woorden: ‘Uw geloof heeft u gered.’ Ik lees niet zo vaak dat Jezus zijn diaconie begrijpt als “Ik heb u ‘genezen’ ...”. De woorden “uw geloof heeft u gered” kunnen we uitbreiden tot “uw innerlijke kracht heeft u gered”, waardoor we ten volle openstaan voor alle kwetsbaar gemaakte mensen met welke overtuiging ook – een zeer bescheiden Jezus had er kunnen aan toevoegen “uw innerlijke kracht heeft u gered, omdat Ik, Jezus, niet alleen uw kwetsbaarheid maar ook uw innerlijke kracht zag, ze als een ‘vroedman’ naar boven haalde, waardoor u zich weer waardig voelde.” We mogen bijvoorbeeld ‘zaligheid’ voelen omdat Welzijnszorg niet alleen christelijk liefdevol ‘moeten’ van vier weken is VOOR de mens in nood, maar dat er een diaconale evolutie gebeurd is door, vooral door Welzijnsschakels, enerzijds het hele jaar door VANUIT kwetsbaar gemaakte mensen te kijken en dus niet alleen iets te doen VOOR, maar hen dus te verbinden (als individu en als groep, versta je wel) door hen te verenigen als groep waar armen het woord nemen (en dus niet wachten tot ze het woord krijgen) en dus ten volle medemens te zijn SAMEN MET en VANUIT hem of haar. “Wat kan ik een jaar lang voor u doen; bepaal jij maar, zodat ik je echte

vraag versta ... pas dan kan ik en vooral wij antwoorden.” (Diaconie komt het meest tot zijn recht als niet ‘ik’ maar ‘wij samen’ diaconaal zijn – wij als vereniging, wij als pastorale eenheid, wij samen met anderen die de Mensenrechten willen waarmaken ...)

Schets ik hiermee een nieuwe kijk op diaconie? Laat ik bescheiden en bemoedigend zijn. De diaconale kijk waarbij met de ogen van de kwetsbaar gemaakte mens gekeken wordt vanuit geloof in de innerlijke kracht en met het oog op de waardigheid van elke mens is al een tijd bezig(cf. Welzijnszorg / Welzijnsschakels etc.) en kunnen wij alleen maar aanwakkeren. De diaconie van de kerk zal dus nooit beperkt blijven tot iets doen voor, maar diaconaal zijn SAMEN MET kwetsbare mensen. BEPALEN KWETSBARE MENSEN HET REILEN EN ZEILEN VAN DE KERK? Met welke ‘staf’ ‘herderen’ wij in en buiten de kerk? Met de maat-staf van de kwetsbaar gemaakte mens. Hun en onze staf, omdat we ‘maten’ zijn en samen oneindig meten? Natuurlijk, de maat-staf van de kwetsbaar gemaakte mens voor christenen, want ... hebben wij niet Jezus als kwetsbaar gemaakte mens (vooral op het kruis) voor ogen ... , is de kwetsbaar gemaakte mens Jezus niet de maat-staf voor ons geloven en liefhebben? Dus ook ‘zien’ en vooral ‘gaarne zien’ vanuit de ogen van Jezus, de onmachtige God op aarde, zo weerloos aan het kruis. Maar als wij kijken vanuit de onmacht van de ander, als we daardoor ook onze eigen onmacht en kwetsbaarheid zien en ons niet als meerdere wanen, als we de onmacht van God in Jezus, van de ander en onszelf samenbrengen, dan worden we almachtige liefde.

Natuurlijk heeft diaconie te maken met eucharistie vieren. Niet alleen omdat eucharistie vieren meer is dan een meditatief rust-punt, want na elke eucharistie staat een ‘komma’ – de daad daarna bij Zijn Woord voegen ... Maar eucharistie begint met het kruisteken en ‘denken’ aan al wie gekruisigd wordt of zijn leven kruisigt MET anderen, gaat door met ‘ontschuldigen’ – dus niet meer kijken naar arme mensen met de beschuldiging van ‘eigen schuld, dikke bult’, niet kijken naar vereenzaamde mensen met de beschuldiging van ‘ze moeten maar contact zoeken’, maar schuld weg uit ons denken en ontferming vragen en ontferming worden, zodat de ‘eerste lezing van ons leven’ altijd uit het dagboek van kwetsbaar gemaakte mensen komt (ook de bijbel staat er vol van ...) om door dat samen kwetsbaarheid lezen tot ‘blijde boodschap’ te komen. Natuurlijk wensen we dan in voorbeden het allerbeste voor elke mens, elke groep, elke kerk, elke mens van goede wil. Uiteraard zijn we vanuit de kwetsbare mens bereid ons te offeren. Natuurlijk zijn we zo dankbaar voor al wat leven is, al wie leven is en wil leven, dat we in het spoor van de kwetsbaar gemaakte Jezus brood willen breken, onszelf willen breken en bloedverwant zijn door samen onmachtig te zijn waardoor de liefde almachtig wordt, ooit. We zoeken dan niet naar een creatief gebed, want onze woorden kunnen samen met de medemens nooit origineler zijn dan het Onze Vader. Communie is dan vanuit je kracht en onmacht in gemeenschap treden met de gebroken Christus en vandaaruit met alle mensen van goede wil zonder onderscheid. Natuurlijk voelen we in ons bij elke eucharistie de roeping om in het leven van elke dag of ‘nacht’ één te zijn met de kwetsbare Christus en met alle mensen. Dan mogen de kerkdeuren wijd open om met de maat-staf in ons hart diaconaal te herderen. Misschien zouden we op het einde van de eucharistie als gezegende mensen beter horen: “Ga heen en wees vrede voor alle mensen.” Maar soms wacht dan de moeilijkste diaconale taak. Hoe kan ik zegen zijn voor mensen die zo kwetsbaar zijn of geworden zijn dat het zoeken naar hun kracht – in stervensnood bijvoorbeeld – niet meer kan lukken? De moeilijkste, diaconale taak is wellicht zo zegen te zijn voor de krachteloze mens dat hij of zij toch een waardig kind van God is. ‘Armen heb je altijd bij je.’ maar zalvend en zegenend zijn in situaties waar je vloekt, omdat de waardigheid op het spel staat ... laat er ook maar stilte genoeg zijn in en buiten de eucharistie, omdat we woorden te weinig hebben ... nu zwijg ik en vind het Woord ‘levenszwijgen’ uit, omdat ‘doodzwijgen’ niet liefdevol is, of misschien toch doodgraag zien!

Luc Vandenabeele

9. Oosterhuis: De tent van de samenkomst

In vorig nummer publiceerden we een dossier 'Liturgie Levensnabij' (1). Hierbij hoort ook volgend artikel. Het sluit aan bij de slotbeschouwing: 'In christelijke liturgie kan je verschillende accenten leggen. (...) Je kunt een bevrijdende lezing van de Bijbel als uitgangspunt nemen.'

De christelijke liturgie, en de eucharistie in het bijzonder, is inderdaad een ritueel. Maar ze heeft ook een specificiteit die het rituele overschrijdt en waar noch De Dijn, noch Wursten het over hebben. Wie daarop wel de nadruk legt is Huub Oosterhuis. Na zijn succesvolle eerste boek 'Bid om vrede' schreef hij in 1968 – hij was toen nog jezuïet – in zijn tweede 'In het voorbijgaan' een artikel getiteld 'De tent van de samenkomst'. We geven hiervan een samenvatting, gebaseerd op de herwerking van het artikel in een later boek (2). Het geeft een goed idee van wat christelijke liturgie, los van de aanslibbels van voorbije eeuwen, zou kunnen (en misschien ook wel moeten) zijn.

Zijn uitgangspunt is wel hetzelfde als dat van Wursten: "Overal staan huizen, trefpunten waar wij kunnen horen en zien, schouwburgen, bioscopen, circustenten, muziektheaters. Wat zou er gebeuren als dat allemaal uitviel?" Maar... voegt hij eraan toe: "Er zijn, tussen al die tenten-van-samenkomst, ook nog altijd huizen waar wordt overgeleverd, doorverteld en gezongen wat ooit in Israël is geschied en wat in de geschriften van Israël, Bijbel genoemd, beschreven staat, vanaf Abraham tot en met Jezus van Nazareth en zijn volgelingen. Huizen waar mensen bij elkaar komen om zich te laten onderrichten door die verhalen en liederen over God-en-mens, liefde en dood, vrede en gerechtigheid; om bij die beelden en gelijkenissen, herkenning en oriëntatie te vinden. Huizen om de Bijbel heen."

Kerken, tenten der samenkomst, zijn voor hem de huizen voor liturgie, waar de Bijbel gezegd en aanhoord, gezongen en gebeden wordt, en in enkele eenvoudige, veelbetekenende gebaren 'gedaan' wordt. De levende samenkomst is de bron van de Schrift. En liturgie is een dienst aan mensen die proberen te geloven.

Oosterhuis zal het waarschijnlijk niet erg begrepen hebben op De Dijn wanneer hij, vrij misprijzend, schrijft: "Liturgie was eigenlijk altijd op de eerste plaats: eredienst aan God. Heilige liturgie, daad van aanbidding. Heilig waren de voorschriften volgens welke men 'treden' moest voor Gods aangezicht en 'schrijden' in de heilige ruimte; heilig was het liturgisch vaatwerk en het putje waardoor de heilige resten van de offermaaltijd werden weggespoeld. Liturgie vieren werd op den duur voor verreweg de meeste gelovigen: zwijgend-inwendig zo 'n beetje meedoen aan heel oude, onverstaanbare klanken en mooie maar uitheemse melodieën; deemoedig toeschouwer zijn bij een tot in de meest absurde details gereguleerd ceremonieel."

Hij gaat voor een ander type kerkdienst, waarin mensen niet allereerst bijeenkomen tot eredienst aan God, maar tot verkondiging, en om aan elkaar de dienst van het woord te bewijzen. Er is niet één voorganger. De rollen zijn verdeeld: een koor, misschien een cantor-chansonnier, voorlezers en muzikanten, iemand die preekt, en weer een ander spreekt namens allen het eucharistisch gebed uit.

Er is een orde-van-dienst, een soepel schema, dat het gebeuren structureert. Het oorspronkelijk stramien van de christelijke liturgie, én van de joodse synagogale dienst waaruit deze zich heeft ontwikkeld is: de

opeenvolging van schriftlezing, psalm en gebed. Verkondiging, lofprijzing, voorbede.

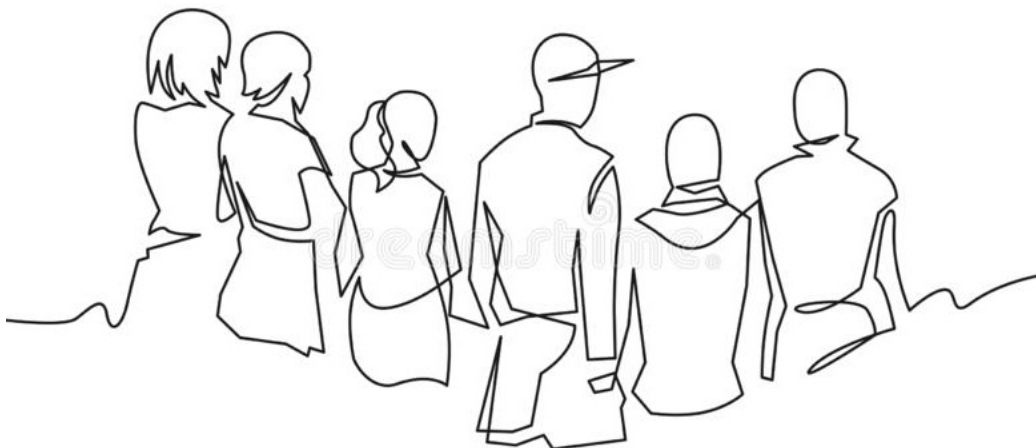
Van oudsher wordt in de christelijke liturgie de dienst van het woord gevolgd door de dienst van de tafel, 'het breken van het brood'. Wat willen we erin uitdrukken, in die rite, vraagt de auteur zich af. Dat wij instemmen met de evangelie dat ons is aangezegd. Dat geven en delen alles te maken heeft met geluk. Dat je breken moet, weggeven; en dat het anders geen leven is. Een ernstig en ons zeer verplichtend spel is het: wie hier dit uur zijn hand ophoudt, brood neemt en eet, die zegt daarmee dat hij een nieuwe wereld wil, waar brood en vrijheid is voor alle mensen; en wie uit deze beker drinkt, kiest voor een nieuw verbond met alle mensen.

Liturgische ritens zijn gespeelde profetie. Meedoen aan zo 'n rite is: inspelen op wat nog komen moet. Het is belijdenis van schuld en een innerlijk engagement aan de mogelijkheid dat er ooit vrede tussen ons zal zijn. Een kerkdienst is dan: dat men zich oefent in de omgangsvormen en in de stijl van het geloof. Liturgie is tucht en trouw tegen de dofheid van de lange duur. Een kerkdienst is niet populair. Het is: toewijding aan steeds vergeten waarden.

Liturgie is: het wagen met oude woorden, die ons zijn overgeleverd. Van Jezus, die beeld en zoon van God genoemd wordt, God-voor-ons, wordt in mythische, nimmer te ontmythologiseren woorden gezegd dat hij is afgedaald uit de hemel en vlees is geworden. In oude woorden zijn ons toekomstvisioenen doorgegeven, dromen van 'eeuwig leven' en licht, een blinde die gaat zien en opnieuw geboren wordt, een mens die een mens wordt, die ene God die roept 'licht' en er was licht. In een 'tent van samenkomst' proberen mensen voor elkaar deze visioenen tot leven en verstaanbaarheid te wekken.

(1) Nieuwsbrief evangelie levensnabij, 33ste jg, nr. 1, maart 2021, blz. 21-31

(2) Huub Oosterhuis, Van U is de toekomst. Kome wat komt, Davidsfonds Leuven – Kok Agora Kampen, 1996, blz. 13-29.

Geloofsbelijdenis Hans Küng

*Ons leven is kort, ons leven is lang.
En vol verbazing kijk ik nu terug op een leven
dat zijn onverwachte wendingen en toch zijn
rechtlijnigheid had: een leven van meer dan 31.000
dagen, blijde en droeve, wisselende,
die zoveel aan ervaringen met zich meebrachten, in
het goede en in het boze,
een leven waarvan ik vandaag toch mag zeggen:
zo was het goed.*

*Ik heb onmetelijk meer gekregen dan ik kon geven;
al mijn goede invallen en mijn goede ideeën,
mijn goede beslissingen en mijn goede daden zijn
me geschonken, zijn door genade mogelijk
gemaakt.
En zelfs waar ik een verkeerde beslissing heb
genomen en slecht hebt gehandeld, heb jij me
onzichtbaar geleid.
Voor alles waarin ik tekort ben geschoten,
vraag ik om vergeving.*

*Ik dank jou, onvatbare,
allesomvattende en allesdoorheersende,
oergrond, eerste houvast, oerzin van ons zijn,
jou die wij God noemen,
jou, het grote, onzegbare mysterie van ons leven,
jou, de oneindige in al het eindige,
jou, de onuitsprekelijke in al ons spreken.*

*Ik dank jou voor dit leven
met al het onverklaarbare en wonderlijke.
Ik dank je voor al mijn ervaringen,
de heldere en de donkere.
Ik dank je voor alles wat geslaagd is en voor alles
wat jij ten slotte ten goede hebt gekeerd.
Ik dank je dat mijn leven een geslaagd leven
mocht worden,
niet alleen voor mezelf, maar voor al degenen
die er deel aan mochten hebben.*

*Het plan van ons leven, het verloop ervan met al zijn
vergissingen en dwalingen ken jij alleen.
Jouw oogmerk met ons
is ons niet van meet aan duidelijk.
Jouw gelaat kunnen wij, zoals Moses en de
profeten,*

*in deze wereld niet zien.
Maar zoals Moses in de rotsholte
de God die voorbijging, mocht zien vanaf de rug,
zo mogen ook wij jouw hand, o Heer,
in ons leven bij terugblik
aan het werk zien en mogen beseffen
dat jij ons gedragen en geleid hebt en
dat wat wij zelf beslist en gedaan hebben,
steeds weer door jou geleid werd ten goede.*

*Zo leg ik ook mijn toekomst
in gelaten vertrouwen in jouw handen.
Of het nu vele jaren zullen zijn of slechts enkele
weken,
ik verheug me over iedere nieuwe dag
die me geschonken wordt,
en laat vol vertrouwen, zonder zorg en angst
alles aan jou over wat mij nog te wachten staat.
Want jij bent als het begin van het begin
en het midden van het midden
en zo ook het einde van het einde
en het doel der doelen.*

*Ik dank je, mijn God,
want jij bent vriendelijk,
en jouw goedheid duurt in eeuwigheid.
Amen. Het weze zo.*

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Deboscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Mark Deweerdt, Vincent Orroi, Luc Vandenabeele
en Jan Vanden Berghe (Partenia)
- Columnisten: Yassin El Attar, Jeremie Van Eeckhout
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.deboscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.